

INHOUDSOPGAVE

- I. INLEIDING**
- II. DEMOCRATIE EN RECHTSSTAAT**
- III. ECONOMIE EN WELVAART**
- IV. WELZIJN, ZORG en OUDERENBELEID**
- V. VEILIGHEID**
- VI. HET GEBRUIK VAN ONZE RUIMTE**
- VII. INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE**
- VIII. ONDERWIJS EN CULTUUR**
- IX. ONZE WERELD**

I. INLEIDING

Liberalen verenigd in de VVD hechten grote waarde aan de vrijheid van het individu. Een vrijheid die wordt gebruikt voor individuele ontplooiing. Vrijheid die mogelijk is indien mensen zich verantwoordelijk voelen voor hun welzijn, maar ook voor dat van anderen. Vrijheid en verantwoordelijkheid zijn aan elkaar gekoppeld. Mensen die keuzevrijheid hebben kunnen ter verantwoording worden geroepen.

Verantwoordelijke mensen verdienen vrijheid. Dit besef vormt de grondslag van de liberale mens- en maatschappijbeschouwing. Die grondslag is ook de leidraad van het hier voorliggende programma.

De laatste Troonrede, de rijksbegroting en de Miljoenennota weerspiegelen de sterk verbeterde conditie waarin Nederland in financieel-economisch en sociaal opzicht verkeert. Er is een sterke werkgelegenheidsgroei. Ook de staatsschuld als percentage van het nationaal inkomen daalt. Een en ander betekent dat Nederland kan toetreden tot de Europese muntunie (EMU).

Er is veel bereikt. In de afgelopen regeerperiode heeft zich duidelijk een omslag gemanifesteerd. Het economisch beleid dat zo duidelijk het stempel droeg van het vorige verkiezingsprogramma van de VVD, is een succes. Omvangrijke besparingen op overheidsuitgaven maakten een aanzienlijke lastenverlichting voor de burgers mogelijk. Hierdoor is een gedifferentieerde loonmatiging gerealiseerd. Steeds meer mensen die kunnen en willen werken, staan hierdoor niet langer aan de kant. Er ontstaat zo weer een perspectief voor mensen die zich verantwoordelijk voelen voor hun bestaan en die deze verantwoordelijkheid waar willen maken door zelf een inkomen te verdienen.

Er is veel bereikt de afgelopen jaren. En er is alle reden om op de ingeslagen weg verder te gaan. Sanering van overheidsfinanciën, versterking van de activerende werking van de sociale zekerheid gericht op toenemende participatie, flexibeler markten voor producten, diensten en arbeid en lastenverlichting zijn wederom de kenmerken van een toekomstig beleid waarvoor de VVD verantwoordelijk wil zijn. Wij moeten dit beleid doorzetten omdat, ondanks haar prestaties, de Nederlandse economie nog een aantal onevenwichtigheden kent. De inactiviteit aan de onderkant van de arbeidsmarkt is nog altijd zorgwekkend. Met name laaggeschoolden en migranten zijn hiervan de dupe. Dit is onaanvaardbaar omdat het kan leiden tot maatschappelijke desintegratie. Verder blijkt het voor ouderen die nog lang niet aan hun pensioen toe zijn, steeds moeilijker een positie op de arbeidsmarkt te behouden. Dit verschijnsel gekoppeld aan de gestage vergrijzing van de Nederlandse bevolking baart zorgen. Wij moeten ons inspannen om de positie van deze groepen verder te versterken.

Ook de vergrijzing zelf brengt problemen met zich, waarvan de oplossing een duurzame economische groei vergt. Het basispensioen, de AOW, dat welvaartsvast en inkomensonafhankelijk moet zijn, moet betaalbaar blijven. De gezondheidszorg moet van voldoende kwaliteit blijven en dat betekent dat er meer geld nodig is. Immers door de vergrijzing neemt de vraag naar deze zorg toe.

Besparingen op overheidsuitgaven onder meer door verbetering van de doelmatigheid zijn niet alleen vanzelfsprekend maar ook broodnodig. De

VERKIEZINGSPROGRAMMA

economische groei geeft ons namelijk onvoldoende financiële middelen voor de noodzakelijke beleidsintensiveringen.

Meer geld is nodig voor gezondheidszorg, voor de veiligheid, voor het onderwijs, voor het milieu en voor onze infrastructuur. Dat geld is nodig omdat de VVD wenst te investeren in de toekomst. Te investeren in de toekomst van de huidige en toekomstige generaties.

Onze uitgangspunten, uitgedrukt door de verbinding van vrijheid met verantwoordelijkheid, hebben als consequentie dat de burgers in de open liberale samenleving in eerste instantie met elkaar hun problemen oplossen. Daarnaast is er een efficiënt functionerende overheid nodig ter vervulling van een aantal essentiële kerntaken. De overheid is er ook om de voorwaarden te scheppen, waardoor het probleemoplossend vermogen van de samenleving zo groot mogelijk is. Daarvoor is een beleid nodig dat investeert ten behoeve van dit vermogen voor nu en in de toekomst. In dit programma wordt helder uiteen gezet wat de inhoud van een dergelijk beleid moet zijn voor de komende regeerperiode.

II. DEMOCRATIE EN RECHTSSTAAT

De VVD kiest voor een effectieve en slagvaardige overheid. De overheid dient de burger bij zijn streven naar individuele en maatschappelijke ontplooiing. De overheid schept de voorwaarden voor een duurzame ontwikkeling gericht op de groei van welvaart en welzijn. In Nederland functioneert de overheid binnen een democratie en een rechtsstaat. Dit betekent dat het overheidsbestuur op de verschillende niveaus democratisch gelegitimeerd moet zijn. Wat betreft de vergroting van de slagvaardigheid van de overheid is er reeds veel bereikt. Doeltreffend handelen wordt bevorderd door duidelijke prioriteitsstelling en een besluitvormingscultuur waardoor knopen kunnen worden doorgehakt. De politiek moet zich daarbij doelen stellen die waargemaakt kunnen worden. Onderstaande wensen zijn gericht op kwaliteitsverbetering van overheidsbestuur en democratie binnen het kader van de rechtsstaat.

1. Met het oog op het democratisch gehalte van de besluitvorming moeten de zogenoemde functionele regio's (ontstaan door een proces van sectorale regionalisatie) opgaan in democratisch gelegitimeerd integraal bestuur.
2. In onze opvatting moet in een democratie de besluitvorming gericht op het behartigen van het algemeen belang, plaatsvinden in een proces van integrale belangenafweging (in de gemeenteraad, in de provinciale staten). Decentralisatie moet dan ook de vorm krijgen van territoriale decentralisatie naar gemeenten, naar provincies. Functionele decentralisatie (naar functionele regio's zoals bijvoorbeeld politieregio's) brengt het gevaar met zich dat de integrale belangenbehartiging en de democratische controle in de knel komen. De VVD bepleit dan ook grote terughoudendheid met deze vorm van decentralisatie.
3. Bij de bestuurlijke organisatie moet de afstand tussen beslissen, betalen en genieten verder worden verkleind. Met andere woorden: het bestuur zo dicht mogelijk bij de burger. Dit decentralisatieprincipe betekent dat overheidstaken alleen naar een hoger niveau mogen worden gecentraliseerd indien dit met het oog op doeltreffendheid gewenst is. Centralisatie van beleid naar het Europese niveau moet alleen plaatsvinden als duidelijk is dat problemen slechts effectief op Europese schaal kunnen worden opgelost. Ze moet worden nagelaten ingeval hierdoor de democratische controle verdwijnt. Decentralisatie moet gepaard gaan met de overdracht van de financiële middelen ten behoeve van dit beleid aan de lagere overheid.
4. In de afgelopen regeerperiode heeft de VVD zich in het nationale parlement sterk gemaakt voor dualistische verhoudingen tussen regering en parlement. Op deze weg moet worden voortgegaan.
5. In de verhouding tussen gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dient de mogelijkheid van een dualistisch stelsel te worden onderzocht.
6. De werkingssfeer van het referendum dient zich niet verder uit te strekken dan tot het correctief referendum.

VERKIEZINGSPROGRAMMA

7. Het onder Thorbecke ontwikkelde stelsel van drie volwaardige bestuurslagen (rijk, provincies en gemeenten) is het uitgangspunt van de bestuurlijke organisatie van de binnenlandse overheid.

8. Samenwerking tussen decentrale (lagere) overheden via gemeenschappelijke regelingen dient uitsluitend beperkt te blijven tot de uitvoering van beleid.

9. Meer rijkstaken moeten worden toegedeeld aan de provincies. Hierdoor kan het provinciaal bestuur als krachtige bestuurslaag naast rijk en gemeenten functioneren.

10. Het bestuur moet zo dicht mogelijk bij de burger blijven. Dit betekent dat steeds weer moet worden nagegaan of rijkstaken en taken van de provincies niet beter kunnen worden toegedeeld aan de gemeenten. Voor zover rijkstaken niet naar gemeenten kunnen worden gedecentraliseerd, wordt gezien of deze naar de provincies kunnen worden overgeheveld.

11. Het instrument van de gemeentelijke herindeling is bedoeld om de gemeenten in staat te stellen een volwaardig takenpakket uit te voeren. Het moet met de nodige zorgvuldigheid worden gebruikt.

12. Het grotestedenbeleid moet vallen onder de verantwoordelijkheid van een lid van het kabinet.

13. Een kwalitatief hoogwaardig en flexibel ambtelijk apparaat is van groot belang. Dit vergt adequate marktconforme arbeidsvoorwaarden en een helder carrièreperspectief. Er dient overigens te worden gestreefd naar een ambtelijk apparaat dat zo beperkt mogelijk van omvang is.

14. De kwaliteit van overheidsorganisaties verdient systematisch aandacht. De organisatie moet daartoe transparant en de prestaties zoveel mogelijk meetbaar zijn. Voor schaarstefuncties wordt de mogelijkheid geopend om een 40-urige in plaats van een 36-urige werkweek toe te passen, met bijbehorende beloning.

15. De overheid kan als gebruiker van informatietechnologie de ontwikkeling van deze technologie stimuleren. De overheid zal bij de uitvoering van haar taken, waaronder het verstrekken van informatie aan burgers en bedrijfsleven, gebruik maken van geavanceerde informatietechnieken. Hierdoor realiseert men een stijging van de arbeidsproductiviteit binnen de overheid.

16. Politieke partijen zijn de belangrijkste schakel tussen overheidsbestuur en de burgers. Het (financiële) draagvlak van de partijen verzwakt door het tanen van de traditionele binding van burgers aan de partijen. Steeds minder burgers zijn lid van een politieke partij. Vanwege het fundamentele belang van de politieke partijen voor het functioneren van onze democratie is deze ontwikkeling zorgwekkend. Samen met de overheid zullen de politieke partijen moeten nagaan hoe de vitaliteit van het partijwezen kan worden versterkt.

17. Een verdere ontwikkeling en vervolmaking van de Algemene Bestuursdienst (ABD) is nodig om een doelmatige inzet van ambtenaren te realiseren. Meer

VERKIEZINGSPROGRAMMA

ambtelijke rangen dan tot nu toe moeten deel uitmaken van de ABD. De ABD moet meer dan tot nu toe werven van buiten de kring van rijksambtenaren.

18. Wetten en regels moeten helder en uitvoerbaar zijn. Het is gewenst onderzoek te doen naar het terugdringen van onnodige juridisering van het bestuur. Doublures in de rechtsgang moeten worden voorkomen.

19. Bij het ontwerpen van wet- en regelgeving moet het toetsen op gevoeligheid voor misbruik en oneigenlijk gebruik integraal onderdeel van het wetgevingsproces zijn.

20. De arbeidsvoorwaarden van toepassing op topambtenaren met de hoogste ambtelijke rangen moeten zodanig worden aangepast dat een ontslag uit die functie bij niet adequaat functioneren gemakkelijker wordt. Het is ongewenst dat in dit geval inkomenssuppleties worden verstrekt. Voorts is een grotere differentiatie in de beloning van ambtenaren gewenst.

21. De VVD wil ervoor waken dat fundamentalistische opvattingen zo ver in de samenleving doordringen en wortel schieten, dat de beginselen van de rechtsstaat in gevaar worden gebracht.

III. ECONOMIE EN WELVAART

Alom wordt Nederland geprezen vanwege een succesvol economisch beleid gericht op herstel van economische groei en werkgelegenheid. Dit beleid, dat wordt gekenmerkt door sanering van de overheidsfinanciën, lastenverlichting, flexibilisering van markten voor producten, diensten en arbeid en loonmatiging werpt zijn vruchten af. Al jarenlang heeft de VVD dit beleid voorgestaan en aanbevolen. Het heeft enige tijd geduurd voordat de noodzaak van de door de VVD bepleite ombuigingen is ingezien. Mede door dit alom groeiende inzicht en de mogelijkheid die hierdoor werd geschapen om een regeringscoalitie van liberalen en sociaal-democraten tot stand te brengen, is het gewenste beleid gerealiseerd. Door dit beleid is het financieringstekort teruggebracht tot onder 3 % van het Bruto Binnenlands Product (BBP) (de zogenoemde EMU-norm). Het voorziene percentage voor 1998 ligt zelfs ruim onder de 2 %. Het zittende kabinet heeft voorts een omvangrijke lastenverlichting (van ruim 17 miljard gulden) gerealiseerd. Hierdoor krijgt onze nationale economie meer ruimte voor groei. Deze lastenverlichting vergemakkelijkt het tot stand brengen van een gedifferentieerde loonmatiging ten bate van werkgelegenheids Herstel. Een herijking van het stelsel van sociale zekerheid werd door de zittende regeringsploeg doorgezet met het oog op de versterking van de activerende werking van dit stelsel. Mede hierdoor steeg het aantal actieven. Voor het eerst sinds tientallen jaren nam het aantal uitkeringsgerechtigden beneden de 65 jaar af. Het succes van het met name door de VVD voorgestane beleid geeft zeker reden tot tevredenheid. Toch is het economisch evenwicht nog niet hersteld. Nog steeds worden we geconfronteerd met werklozen en gedeeltelijk of tijdelijk arbeidsongeschikten die al heel lang geen perspectief op werk hebben. Het gaat daarbij vooral om mensen die vanwege onder meer een laag opleidingsniveau een te lage productiviteit hebben. Door deze lage productiviteit en het relatief hoge niveau van de laagste lonen in de CAO-schalen ontstaan voor deze groep te weinig banen. Ook is het aantal oudere inactieve werknemers onrustbarend groot. Al voor mensen die de 50-jarige leeftijd zijn gepasseerd is het vaak moeilijk een positie op de arbeidsmarkt te behouden, terwijl de routes om uit te treden met het vorderen van de leeftijd steeds aantrekkelijker worden.

Ondanks een evenwichtigere overheidsrekening moet er voor overheidsuitgaven nog steeds worden geleend. De staatsschuld neemt hierdoor in absolute zin toe, de lastenafwenteling op de toekomstige generaties is niet gestopt. Nog steeds heeft Nederland een bovenmatige staatsschuld (de EMU-norm van 60 % BBP wordt vooralsnog niet gehaald). Nog steeds is ook de collectieve lastendruk te hoog.

Gezien de tot dusver bereikte resultaten is er alle reden voort te gaan op de ingeslagen weg. De hiernavolgende beleidsaanbevelingen sporen met die opvatting.

De openbare financiën

1. In de afgelopen jaren is de huidige regeringscoalitie er in geslaagd het financieringstekort, als percentage van het Bruto Binnenlands Product, terug te brengen tot een niveau zodanig, dat toetreding tot de Economische en Monetaire Unie mogelijk is. Ook de staatsschuldquote heeft zich ontwikkeld in neerwaartse richting. Het is noodzakelijk dat het financieringstekort verder wordt beperkt. In de komende regeerperiode moet ernaar worden gestreefd dit tekort te reduceren tot

VERKIEZINGSPROGRAMMA

hooguit 1 procent. Dit maakt het mogelijk de schuldquote binnen een redelijke termijn te beperken tot het niveau van 60 % (het EMU-criterium). Uiteindelijk geldt voor de VVD een tekort van nul procent als norm.

2. De beperking van het financieringstekort betekent dat de investeringsuitgaven van de overheid in de komende jaren voor een deel uit de lopende middelen moeten worden gefinancierd. De staatsschuld als percentage van het nationaal inkomen moet verder dalen. Ruimte voor investeringsuitgaven moet, behalve door economische groei, ontstaan door verdere bezuinigingen op de consumptieve uitgaven van de overheid. Op iets langere termijn moet worden gestreefd naar een tekort van nul procent. Indien de staatsschuldquote tot acceptabele proporties is teruggebracht, is het verantwoord te lenen ten behoeve van investeringsuitgaven. Vanaf dat moment wordt het regime van de publieke financiën bepaald door de zogenoemde gulden financieringsregel. Onder dit regime wordt de overheidsconsumptie betaald uit de lopende middelen (gewone dienst) en mag er ten behoeve van de overheidsinvesteringen worden geleend op de kapitaalmarkt (kapitaaldienst). Met betrekking tot de onttrekking van middelen aan de kapitaalmarkt bestaat er een plafond, dat wordt bepaald door het EMU-criterium en door de afspraken die zijn gemaakt in het kader van het stabiliteitpact.

3. Voor een aantal kerntaken van de overheid moet meer geld worden uitgetrokken. De burger moet zich weer veilig kunnen voelen. Misdaadbestrijding vergt daarom meer geld. Datzelfde geldt voor de handhaving van het milieubeleid. Een toekomstgericht beleid, gericht op een duurzame economische groei, betekent ook dat wij meer geld moeten steken in het onderwijs. Voorts brengt de vergrijzing van de bevolking met zich dat er meer middelen nodig zijn voor (gezondheids-)zorg voor ouderen. Meer geld is er nodig voor verbetering van de kwaliteit van de (gezondheids-)zorg in het algemeen. De noodzakelijke verbetering van de infrastructuur vergt meer overheidsinvesteringen. Voor deze beleidsintensivering zijn herschikkingen noodzakelijk. Besparingen zijn mogelijk indien de overheid datgene nalaat wat beter in de particuliere sector kan worden gedaan. De gewenste beleidsintensivering kosten circa 6,65 miljard, de reductie van het financieringstekort vergt circa 5½ miljard gulden, voor lastenverlichting wordt circa 7½ miljard gulden uitgetrokken. Door economische groei ontstaat er voor de overheidssector een additionele ruimte van circa 6,8 miljard gulden. Dit betekent dat er ombuigingen nodig zijn ten bedrage van 12,8 miljard gulden.

4. Zoals gesteld moet er in de komende vier jaar ten minste een reductie van de tekortquote tot 1% worden gerealiseerd. Bij de becijfering van de consequenties van deze optie gaan wij uit van een economische groei van 2 %. Mocht de groei hoger zijn dan moeten meevallers aan de inkomstenkant allereerst worden aangewend voor een verdere reductie van het tekort tot nul procent en daarna voor meer lastenverlichting. Meevallers binnen het uitgavenkader worden gebruikt ten behoeve van meer geld voor de gewenste beleids-intensivering (zie onder punt 3).

5. Mede door toedoen van de VVD heeft de particuliere sector in de afgelopen jaren meer ruimte gekregen. Door lastenverlichting wordt loonmatiging mogelijk. Hierdoor zijn er in de particuliere sector vele banen geschapen. Er is alle reden om op deze weg verder te gaan. In de komende regeringsperiode is een verdere lastenverlichting van 7½ miljard gulden mogelijk. Voor een deel kan dit het gevolg zijn van een

bepanking van de progressie in de inkomstenbelasting. Hiertoe dient een verlenging van de eerste schijf. Naast een eenmalige verlenging van de eerste schijf moet de lengte van de schijf automatisch worden aangepast aan de loonindex. Extra inspanningen worden op die manier beter beloond. Dit heeft gunstige gevolgen voor de groei van de economie en daarmee voor de belastingontvangsten. Hier manifesteert zich een paradox: hoe minder belastingprogressie, des te meer belastingontvangsten.

6. Niet alleen een vermindering van de belastingprogressie, maar ook een verschuiving van de directe naar de indirecte belastingen is gewenst. Onder de huidige verhoudingen drukt de belasting te veel op de arbeidsinkomsten. Hierdoor ontstaat er een opwaartse druk op arbeidskosten waardoor de groei van de werkgelegenheid wordt geremd. Bij zo'n verschuiving van de belasting moet terdege rekening worden gehouden met de tarieven in de buurlanden. Met het oog op de verkoopprijzen in de omringende landen kunnen dergelijke verschuivingen alleen in Europees verband worden genomen. Voorts wil de VVD een gefaseerde afschaffing van de vermogensbelasting en de kapitaalbelasting. Dit om respectievelijk de vermogensvorming en de investeringen te bevorderen. Nodig is een zodanige mix van belastingmaatregelen dat de daaruit voortvloeiende positieve werkgelegenheidseffecten maximaal zijn; vergroting van het fiscale voordeel bij werken past daarbij, alsmede tariefsverlaging over de hele linie. Hiervoor is nodig een mix van grondslagverbreding en netto lastenverlichting. Nagegaan moet worden welke aanvullende fiscale maatregelen genomen kunnen worden waardoor met name de arbeidsmarktpositie van oudere werknemers kan worden versterkt. De introductie van vermogenswinstbelasting moet worden nagelaten.

7. Er wordt krachtig naar gestreefd in Europees verband nationale ruimte voor BTW-verlaging voor arbeidsintensieve diensten te realiseren.

8. Positief milieugedrag in de samenleving moet worden beloond. Dit kan door middel van ecologisering van de belasting in Europees verband. Eventuele toekomstige verhogingen van de eco-tax mogen daarbij niet worden gebruikt om inkomenspolitiek te bedrijven. Een verhoging van de heffingen op energie vindt bij voorkeur plaats in Europees verband. Dit kan alleen plaatsvinden mits:

- de internationale concurrentiepositie niet wordt aangetast
- de opbrengsten volledig worden teruggesluisd
- grenseffecten worden vermeden

9. Bij een verdergaande ecologisering van de belasting moet worden bedacht dat indien het heffen van de belasting op milieuschadelijke activiteiten leidt tot een milieuvriendelijker gedrag, de grondslag voor deze belasting erodeert. Verdere ecologisering moet in Europees verband plaatsvinden.

10. In de publieke financiën moet de afstand tussen 'beslissen, betalen en genieten' zo klein mogelijk zijn. Vandaar een pleidooi voor een intensievere toepassing van het profijtbeginsel.

11. Middelen kunnen worden vrijgemaakt door extra verkopen van Domeinen en door het afstoten van deelnemingen in ondernemingen en verkoop van bovenmatig

staatsbezit. De opbrengsten dienen aangewend te worden voor verlaging van de staatsschuld of voor het plegen van (duurzame) investeringen.

Economische Zaken

12. De economische groei en daarmee de werkgelegenheid worden bevorderd door gezonde overheidsfinanciën. Maar sanering van die financiën is niet voldoende. Met het oog op de werkgelegenheid moet de samenleving ook investeren in de infrastructuur. Daarbij gaat het om een fysieke infrastructuur ((vaar-)wegen, (lucht)havens, spoorwegen, et cetera)), maar ook om voorzieningen ten behoeve van het transport van informatie (informatietechnologie, elektronische snelweg) en om de investeringen in menselijk kapitaal (onderwijs). Op al deze terreinen heeft de overheid een taak. Soms ligt de verantwoordelijkheid geheel en al bij de overheid, soms kan de overheid zich beperken tot een voorwaardenscheppend beleid.

13. Het belang van een moderne en adequate fysieke infrastructuur voor het Nederlandse bedrijfsleven is evident. De mobiliteit en het transport mogen niet te veel worden gehinderd door vertragingen ten gevolge van een gebrek aan capaciteit. Uitbreiding en modernisering van de infrastructuur dient voortvarend aangepakt te worden met inachtneming van wettelijk vastgelegde milieunormen.

14. De verdere ontwikkeling van de informatietechnologie is van groot belang voor de economie. Achterstanden ten opzichte van het buitenland benadelen onze concurrentiepositie. De overheid dient de regelgeving zodanig aan te passen, dat de hier bedoelde kostenbesparende technologische vooruitgang niet wordt gehinderd, maar wordt gestimuleerd. Het Nederlandse bedrijfsleven moet beter gebruikmaken van de faciliteiten die er op Europees niveau ten behoeve van de ontwikkelingen op dit gebied worden geschapen.

15. Onderzoek en ontwikkeling (R&D) op allerlei terreinen is een noodzakelijke voorwaarde om op lange termijn te kunnen concurreren op de internationale markten. Naast de grote technologische instituten (TNO, et cetera) is hier ook een belangrijke rol weggelegd voor de Nederlandse universiteiten. Daarbij gaat het naast toegepast onderzoek vooral om fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Door de financieringsstructuur van het universitaire onderzoek is het toegepaste onderzoek (gefinancierd uit de derde geldstroom) te zeer gaan prevaleren boven het fundamentele grensverleggende onderzoek (tweede geldstroom). Deze ontwikkeling is ongewenst en er moeten derhalve meer middelen via de eerste en de tweede geldstroom worden toegewezen waardoor de afhankelijkheid van de derde geldstroom vermindert. Internationale samenwerking en integratie van met publieke middelen gefinancierd onderzoek worden bevorderd.

16. Ruimte voor nieuwe ontwikkelingen in het bedrijfsleven ontstaat er ook door privatisering van overheidsactiviteiten. Door privatisering beëindigt de overheid bepaalde activiteiten en wordt de productie en dienstverlening overgelaten aan de particuliere sector die te maken heeft met concurrentie en de tucht van de markt. De privatisering mag niet de vorm krijgen van het verschaffen van monopolieposities aan verzelfstandigde overheidsdiensten. Monopolies zijn niet in het belang van de afnemers en leiden niet tot kostenbesparende innovaties.

17. Bij de financiering en exploitatie van grote investeringsprojecten moet steeds worden nagegaan of "public private partnership" mogelijk is.

18. Het Nederlandse bedrijfsleven richt zich steeds meer op dienstverlening. Het relatieve belang van de industrie neemt af. Dit is een algemene internationale tendens in alle ontwikkelde landen. Het mag echter niet leiden tot veronachtzaming van de industrie vanwege de complementariteit van allerlei vormen van economische activiteit (waaronder de dienstverlening) met de industriële activiteit. Een gezonde industrie is essentieel voor een bloeiende economie. Ook al is het directe effect van industriële activiteit op de werkgelegenheid gering, vanwege de genoemde complementariteit is de industrie voor de werkgelegenheid in arbeidsintensieve sectoren van groot belang. Een generiek voorwaardenscheppend beleid met het oog op een investeringsklimaat ter bevordering van de industrie maar ook van de dienstverlening is dus nodig. Van belang is hier de internationale concurrentiepositie van Nederland die mede wordt bepaald door het optreden van overheden in onze buurlanden.

19. De betekenis van het Midden- en Kleinbedrijf voor onze economie blijkt onder meer uit het feit dat een groot deel van de werkgelegenheid ontstaat in deze sector. Het huidige kabinet heeft veel gedaan om de positie van het MKB te verbeteren. Het overheidsbeleid met betrekking tot het MKB moet zich ook in de toekomst richten op:

- lastenverlichting;
- vermindering van regelgeving;
- verbetering van de positie van de starters in het MKB;
- verbetering van de toegang van het MKB tot ontwikkelingskredieten en subsidies voor technologisch hoogwaardige projecten;
- verbetering van om-, her- en bijscholingsvoorzieningen voor ondernemers en werknemers in het Midden- en Kleinbedrijf;
- exportbevordering;
- verbetering van de positie van oudere werknemers en van werkenden met zorgtaken;
- vergroting in het onderwijs van de aandacht voor het vak "ondernemen".

20. In de afgelopen jaren is veel nieuwe werkgelegenheid ontstaan doordat buitenlandse ondernemingen zich in ons land hebben gevestigd. Het gevoerde open en stabiele beleid, met name op economisch gebied, heeft ons land aan de top gebracht van de lijst met de meest attractieve vestigingslanden. Het te voeren beleid moet er op gericht zijn deze positie te behouden en zo mogelijk te versterken.

21. Naast versterking van de ruimtelijke economische structuur van de Randstad dienen ook zodanige voorwaarden te worden geschapen dat andere regio's een zo groot mogelijke bijdrage aan het BNP kunnen leveren, en dat verschillen in regionale werkloosheid worden weggewerkt.

Nationaal landbouwbeleid

22. De landbouw- en visserijsector zijn gediend bij de invoering van marktwerking. De kosten van de producten uit deze sector voor de consument zullen dan sterk dalen. Dit zal de consument niet verhinderen kwaliteitseisen te stellen.

23. Land- en tuinbouw zijn naast andere maatschappelijke sectoren belangrijke economische dragers. De agrarische wereld zal in toenemende mate moeten inspelen op veranderingen in de markten en de maatschappij. Het gaat hierbij om product en proces innovatie en productdiversificaties. Nieuwe vormen van natuur- en landschapsbeheer alsmede biologische landbouw verdienen aandacht. De sector dient te streven naar een bedrijfsstructuur met economisch volwaardige bedrijven, eventueel in combinatie met neventakken. Het gestelde onder punt 19 met betrekking tot het MKB geldt, voor zover van toepassing, ook voor de land- en tuinbouwsector. Vrouwen hebben een substantieel aandeel in de land- en tuinbouwsector. Ook hier bestaat behoefte aan de verruiming van de mogelijkheden om arbeids- en zorgtaken te verdelen.

24. Voorkomen moet worden dat bij toenemende diversificatie bij voortdurende ruimteclaims ten koste gaan van kostbare landbouwgrond, noodzakelijk voor de voedselvoorziening. Herziening van het Structuurschema Groene Ruimte op dit onderdeel zal noodzakelijk zijn.

25. Land- en tuinbouw zijn niet de enige economische dragers in het landelijk gebied. De agrarische wereld speelt in op maatschappelijke veranderingen en wensen. Diversificatie speelt in toenemende mate een rol. Het gaat hierbij onder meer om nieuwe producten, om de biologische landbouw, om nieuwe vormen van natuur- en landschapsbeheer, nieuwe vormen van recreatie en toerisme, alsmede om het in deeltijd bedrijven van agrarische activiteiten.

26. Het door dit kabinet ingezette beleid gericht op particulier natuur- en landschapsbeheer heeft verdere uitwerking. Hiervoor dienen meer middelen vrij gemaakt te worden. De overheid dient beheer van natuur- en landschapgronden door de agrarische sector te bevorderen.

27. De herstructurering in de intensieve veehouderij en glastuinbouw dient te worden voortgezet, in het belang van ons milieu en het welzijn van het gehouden vee.

28. Ten behoeve van het onderzoek draagt de overheid zorg voor een adequate kennisinfrastructuur en voor vormen van onderzoek die niet direct door belanghebbenden kunnen worden vormgegeven.

29. Het (subsidie-)beleid moet worden toegespitst op innovatie-stimulering in de Nederlandse land- en tuinbouw, de versterking van de internationale concurrentiekracht en de bevordering van de export.

30. Het nationaal landbouwbeleid moet zich in de toekomst richten op;

- lastenverlichting;
- vermindering van regelgeving;
- verbetering van de positie van starters;
- verbetering van de toegang tot ontwikkelingskredieten en subsidies voor nieuwe technologieën;
- exportbevorderingen.

31. Het welzijn van dieren zal gewaarborgd worden op grond van de erkenning van de waarde van het dier.

Visserij

32. Inzet voor het te wijzigen Gemeenschappelijk Visserijbeleid per 2002 is het evenwicht tussen economische en ecologische duurzaamheid. Vormgeving hiervan dient te geschieden door middel van de inzet van de op de praktijk gerichte, flexibele managementinstrumenten. De eigen verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven zal worden bevorderd.

Landbouw in Europa

33. Hoofddoel van het beleid dient te blijven het handhaven en versterken van een concurrerende, marktgerichte, land- en tuinbouw in Europa. Bij een verdere aanpassing van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid dienen de volgende voorwaarden in acht genomen te worden;

- een verbetering van de netto-positie van Nederland; het saldo van lasten en lusten dient meer in overeenstemming te worden gebracht met de welvaart van de lidstaten.
- een grotere ruimte voor lidstaten om aan vormen van extra inkomenssteun voorwaarden te verbinden inzake milieu-, natuur-, landschapsbescherming en dierenwelzijn;
- gelijke behandeling van alle sectoren, bedrijfstypen en bedrijfsgrootteklassen in Europa;
- een duurzaam productieproces in de gehele keten (van land tot klant);
- het tegengaan van concurrentievervalsende regels en voorwaarden (fair, level, playing field);
- een zakelijk, transparant en consistent beleid ten aanzien van de handel;
- een krachtige opstelling van de EU in de volgende World Trade Organisation (WTO)-ronde (1999) die er toe leidt dat de prijs voor de duurzame, verantwoorde en veilige voedselvoorziening wordt betrokken in het overleg met de belangrijkste onderhandelingspartners;
- compensatie waar mogelijk, bijvoorbeeld door een gefaseerde aanpak van de ingrijpende gevolgen van de veranderingen op korte termijn voor de betrokken ondernemers.

Voorts dient te worden gestreefd naar;

- verdere harmonisatie op fiscaal, veterinair en fytosanitair gebied en op dat van kwaliteitsnormen;
- het beperken van de structuurfondsen en het accentueren van scholingsprogramma's daarbinnen;
- een geconcentreerde actie tot versterking van de (rurale) economieën van de Centraal en Oost-Europese landen.

34. Voorts moeten volumerestricties in de export geëlimineerd worden en dient er ruimte te komen voor nationale inkomensondersteuning van de landbouw.

Onze economie en de Europese Unie

35. Onze economie profiteert van de uitbreiding van de markt die het gevolg is van de Europese economische integratie. Ook de totstandkoming van een Economische en Monetaire Unie en de introductie van de Euro moeten positief worden beoordeeld indien;

- slechts die landen toetreden tot de EMU die op duurzame wijze voldoen aan de convergentiecriteria (ten aanzien van financieringstekort, staatsschuld, inflatie, wisselkoers en rente);
- de normen van het stabiliteitspact strikt worden gehandhaafd;
- de Europese Centrale Bank autonoom kan opereren en niet wordt gestuurd door de politieke besluitvormers.
- Wil de EMU een succes worden dan is het nodig dat in het bijzonder de arbeidsmarkt in de aan de EMU deelnemende landen beter gaat functioneren. Dat geldt zeer zeker ook voor Nederland. Deregulering met het oog hierop is gewenst.

36. Het overheidsbeleid richt zich op behoud en versterking van de voordelen van de mainportfunctie van ons land voor het Europees achterland en het optimaal bereikbaar zijn van de markten voor onze industrie, landbouw, visserij, handel, distributie en transport. Bijzondere aandacht verdient geleiding van de groei van Europese goederenstromen naar spoor, binnenvaart en kustvaart. Uitvoering van plannen voor Europese hoofdtransportassen voor wegvervoer, binnenvaart en spoorvervoer heeft de steun van de VVD.

37. Harmonisatie van regelgeving door centralisatie ervan op Europees niveau is veelal ondoelmatig en ongewenst. Harmonisatie is alleen gewenst indien toepassing van het subsidiariteitsbeginsel dit vereist. Wat met harmonisatie wordt beoogd kan, indien wenselijk, vaak het resultaat zijn van beleidsconcurrentie tussen de lidstaten van de EU. Wel dienen uitwassen op het gebied van belastingconcurrentie te worden tegengegaan en grensoverschrijdende problemen via een gecoördineerd beleid te worden aangepakt.

38. De VVD kiest ten principale voor vrijhandel en wil daarom ook wederzijdse tolmuren slechten.

39. De economische samenwerking met de Beneluxlanden dient verder te worden uitgebreid.

De arbeidsmarkt

40. Het leerlingstelsel kan op grotere schaal ingevoerd worden. Ook worden er mogelijkheden geschapen om hoger opgeleiden gemakkelijker werkervaring te laten opdoen. De opleidingen dienen meer gericht te zijn op diversificatie, waardoor vergroting van de mogelijkheden tot inzetbaarheid van de jongeren bereikt wordt.

41. Een beleid dat erin slaagt de economische groei te bevorderen is een noodzakelijke voorwaarde voor bestrijding van de werkloosheid. Hiermee zijn we er echter niet. Een noodzakelijke voorwaarde is ook een goed functionerende arbeidsmarkt. Zonder een goed functionerende arbeidsmarkt scheidt groei te weinig werk. In Nederland wordt de werking van de arbeidsmarkt nog steeds gehinderd door

allerlei regelgeving ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden. Deregulering is hier gewenst.

42. Het adequaat functioneren van de arbeidsmarkt is onder meer gediend met flexibilisering van arbeidsvoorwaarden;

- het nalaten van het automatisch algemeen verbindend verklaren van CAO's indien deze in strijd zijn met het algemeen belang;
- een versoepeling van het ontslagrecht;
- een betere afstemming van het beroepsonderwijs op de behoeften van het bedrijfsleven (de dringende behoefte aan vakmensen kan ondervangen worden door de herintroductie van de ambachtsschool).
- het stimuleren van individuele leerlingen om hun opleiding af te ronden;
- het bevorderen van projecten die voortijdige schoolverlaters stimuleren op andere wijze hun opleiding af te ronden.

43. In de afgelopen regeerperiode zijn buiten de marktsector en de collectieve sector in enge zin enkele tienduizenden arbeidsplaatsen geschapen voor werklozen en gedeeltelijk arbeidsongeschikte burgers. De op deze arbeidsplaatsen ten behoeve van de samenleving verrichte activiteiten behoren niet te leiden tot concurrentievervalsing. De op deze wijze geschapen werkgelegenheid moet in stand blijven. Voorts is het wenselijk dat burgers die deze arbeidsplaatsen bezetten op termijn doorstromen naar de collectieve sector en de non-profitsector (waaronder de zorgsector). Hierbij wordt uitgegaan van 20.000 doorstromers.

44. Er dient een beleid te komen om arbeidsplaatsen te creëren in gebieden met grote concentraties niet-werkenden, zoals in bepaalde delen van grote steden.

45. Ondanks een succesvol werkgelegenheidsbeleid zullen sommige werklozen en gedeeltelijk arbeidsongeschikten om uiteenlopende redenen geen werk kunnen vinden. Voor deze groep moet worden gezocht naar mogelijkheden om maatschappelijk nuttige activiteiten te ontplooiën (vrijwilligerswerk). Voor deze activiteiten kan een onkostenvergoeding worden toegekend, die niet wordt gekort op de uitkering en die niet als inkomensbestanddeel wordt beschouwd.

46. De verdeling van arbeids- en zorgtaken is in eerste instantie een zaak van afspraken tussen partners onderling, maar als geconstateerd kan worden dat er maatschappelijke knelpunten bestaan die het moeilijk maken zorgtaken en arbeidstaken te combineren, dient de overheid faciliterend op te treden. Er bestaat bij werklozen steeds meer behoefte om hun loopbaan voor kortere of langere tijd te onderbreken. Naarmate de arbeidsplaatsen evenwichtiger worden verdeeld tussen mannen en vrouwen groeit de behoefte aan flexibelere arbeidscontracten. Daarbij dient rekening gehouden te worden met de belangen van werknemers en werkgevers. De primaire verantwoordelijkheid voor de inhoud van arbeidscontracten ligt bij de sociale partners en bij de individuele werkgevers en werknemers. De overheid dient ten aanzien van de inhoud van arbeidsvoorwaarden evenwel zodanige randvoorwaarden te formuleren, dat de combinatie van zorgtaken en arbeidstaken mogelijk is. Deze faciliteiten strekken er onder meer toe kinderopvang betaalbaar te maken. Kinderopvang is primair de verantwoordelijkheid van de ouders. Dit neemt niet weg dat werkgevers en werknemers in gezamenlijk overleg

faciliteiten kunnen scheppen om de kinderopvang te vergemakkelijken. De overheid kan hiertoe een kader aangeven.

Sociale Zekerheid

Met het beleid ter herijking van het stelsel van sociale verzekeringen en sociale voorzieningen is de nodige voortgang geboekt. De WAO is hervormd ten einde de activerende werking ervan te vergroten. Ook andere verzekeringen (ZW en AWW) zijn met het oog op kostenbeheersing, activerende werking en bevordering van eigen verantwoordelijkheid herzien. Veel is bereikt op de weg die de VVD wenste te gaan. Toch zijn ook in de komende regeerperiode een aantal ingrepen in het geldende stelsel nodig.

47. Fraude met betrekking tot sociale uitkeringen dient intensief te worden bestreden en vervolgd. De overheid neemt voor de bestrijding en vervolging van fraudegevallen haar verantwoordelijkheid, zowel als wetgever en als werkgever.

48. Bij de bepaling van de duur van de WW-uitkering moet worden uitgegaan van het feitelijke arbeidsverleden in plaats van het fictieve arbeidsverleden.

49. Wetswijzigingen, waardoor een vermijdbaar beroep op de WW wordt voorkomen, zijn nodig.

50. Het aantal WAO-uitkeringen kan worden beperkt door objectivering en centralisatie van de keuringsbeslissingen.

51. Vut-regelingen worden door de overheid niet meer opgelegd aan een bedrijfstak.

52. De AOW moet welvaartsvast en inkomensonafhankelijk zijn; ook in economisch slechte tijden moet deze zekerheid aan AOW-ontvangers worden gegeven. Dit vergt een aanpassing van de Wet Koppeling met Afwijkingsmogelijkheden (WKA, de vigerende koppelingswet).

53. Door doelmatiger werken zijn er bij de uitvoeringsinstanties van de sociale zekerheid aanzienlijke besparingen te realiseren. De samenwerking tussen de uitvoeringsinstanties zoals de gemeentelijke sociale diensten, uitvoeringsinstellingen en arbeidsbureaus laat te wensen over. De privatisering op dit terrein kan veel verder gaan. Er moet een einde komen aan de verplichte winkelnering.

54. Bij de taak die de arbeidsvoorzieningsorganisatie heeft ten aanzien van het verzorgen van trajecten ten behoeve van moeilijk plaatsbare werkzoekenden en moeilijk vervulbare vacatures moet concurrentie worden toegelaten. Het budget ten behoeve van deze taak zal worden overgeheveld naar de huidige uitvoerders van de werkloosheidsregelingen. Door concurrentie ontstaan efficiëntiewinsten.

55. Door cumulatie van allerlei financiële regelingen en subsidies ten behoeve van burgers met weinig draagkracht ontstaat de zogenoemde armoedeval. Een verbetering van de positie op de arbeidsmarkt leidt dan per saldo tot een achteruitgang in het besteedbare inkomen. Om dit te voorkomen moet de aantrekkelijkheid van werken worden vergroot door de invoering van een

VERKIEZINGSPROGRAMMA

arbeidsaftrek in de belasting en premieheffing, die aanzienlijk groter is dan het huidige arbeidskostenforfait.

56. In plaats van het grotendeels declareren bij het rijk van de bijstandsuitgaven voor gemeenten wordt het bestaande bijstandsbudget als normuitkering toegekend. Aanvankelijk op basis van historische uitgaven, op den duur op basis van een objectieve verdeelsleutel. Het budget wordt jaarlijks bijgesteld voor loon- en prijsstijging en de werkloosheidsontwikkeling (conform de voorstellen van de werkgroep Etty).

57. De VVD bepleit een betere afstemming van de pensioenregelingen op de wensen van werknemers (individualisering en flexibilisering). De ruimte voor een eigen individuele invulling van de pensioenregeling moet worden vergroot. Deze ruimte mag niet te zeer worden beperkt door gezondheidsrisico's. De nieuwe wettelijke regelingen met betrekking tot de medische verzekeringskeuringen moeten te zijner tijd worden geëvalueerd.

58. Bij de toekenning van kinderbijslag ten behoeve van kinderen woonachtig in het buitenland, wordt het woonlandbeginsel toegepast.

IV. WELZIJN, ZORG en OUDERENBELEID

De gezondheidszorg wordt in onze cultuur gezien als een belangrijk goed. Gezondheid staat al decennia op de eerste plaats van de wensen van de burger. Het niveau van zorg en de toegankelijkheid ervan staan in ons land in vergelijking met de andere westerse landen op een hoog peil, terwijl de kosten hier niet hoger zijn dan elders. Zowel nu als in de toekomst zijn er toenemende problemen te verwachten. De wachtlijsten, de kwaliteit van de zorg, de toegankelijkheid en de betaalbaarheid staan onder druk. Als gevolg van sociale veranderingen in de samenleving die steeds complexer wordt dreigt een steeds groter aantal mensen in psychische verwarring te geraken. De oorzaken en toename van de hulpvraag van de meest kwetsbaren dienen te worden geïnterviewd om te kunnen onderzoeken of ondersteuning door de bestaande hulpinstanties voldoende is gewaarborgd. Waarborgen zijn nodig voor kwalitatief hoogwaardige gezondheidszorg. Naast de kwaliteit staan de toegankelijkheid en de betaalbaarheid van de zorg bij de VVD voorop. Bevordering van de kwaliteit en de toegankelijkheid alsmede de planning en de garantie voor de materiële infrastructuur van de gezondheidszorg blijven de taak van de overheid. Dit neemt niet weg dat op dit terrein een grotere eigen verantwoordelijkheid van de burger mag worden verwacht. Bij de becijfering van de kosten van de zorgsector gaat de VVD uit van een volume-ontwikkeling van ruim 2 procent per jaar. Deze uitgangspunten zijn verder uitgewerkt in onderstaande beleidspunten.

1. Op termijn moet worden gestreefd naar convergentie van het ziekenfonds en het stelsel van particuliere ziektekostenverzekeringen. Daartoe moeten twee wegen worden bewandeld. In de eerste plaats moeten de inkomensafhankelijke premies in het ziekenfonds gaandeweg toe groeien naar nominale kostendeckende en leeftijdsonafhankelijke premies. In de tweede plaats moet de ziekenfondsgrens nominaal worden bevroren. De introductie van het eigen risico in het ziekenfonds is gewenst. Zodoende gaan ziekenfondsen op termijn als normale verzekeraars functioneren.
2. Een ieder moet worden verplicht zich te verzekeren tegen de kosten van medisch noodzakelijke verstrekkingen uit een opgeschoond ziekenfondspakket. Minder noodzakelijke en persoonlijk gerichte voorzieningen kunnen in een vrijwillig aanvullend pakket worden verzekerd. Met betrekking tot het verplicht verzekerde basispakket geldt een acceptatieplicht voor verzekeraars.
3. Indien de introductie van nominale kostendeckende premies leidt tot niet acceptabele individuele financiële problemen, kan een beroep worden gedaan op een zorgverzekeringssubsidie.
4. Teneinde voldoende middelen vrij te maken voor de kwaliteitsverbetering in de zorgsector, is het noodzakelijk de efficiëntie en doelmatigheid in de zorgsector te vergroten. De besparingen door meer doelmatigheid kunnen worden omgezet in meer zorg. Met betrekking tot de thuiszorg moet er een onderscheid worden gemaakt tussen verpleging en verzorging enerzijds en huishoudelijke hulp anderzijds. Ten aanzien van de huishoudelijke hulp is meer keuzevrijheid voor de patiënt en meer concurrentie gewenst. Voorts bepleit de VVD een beperking van de receptregelvergoedingen.

VERKIEZINGSPROGRAMMA

5. Een voortgaand herstel van de AWBZ als verzekering voor alleen de onverzekerbare risico's is nodig. Nagegaan moet worden of de eigen bijdragen voor onderdelen van de door AWBZ gefinancierde verstrekkingen niet kunnen worden verhoogd. Voorts moet het verhaalsrecht in de AWBZ worden ingevoerd, evenals thans bij de ziekenfondsverzekering en de particuliere verzekering het geval is.

6. De gezondheidszorg behoort tot de beleidsterreinen waar de VVD beleidsintensivering voorstaat. Wij denken hierbij met name aan bekorting van de wachtlijsten, verbetering van de kwaliteit van de directe patiëntenzorg en van de verzorgings- en verpleeghuizen (vergroting van de privacy). Daarnaast moeten de mogelijkheden voor het verkleinen van wachtlijsten vergroot worden door het mogelijk te maken verrichtingen in de avonduren en de weekeinden te laten plaatsvinden. Voorrangsbeleid voor werknemers en mensen met een zorgfunctie bij het verkleinen van wachtlijsten is aanvaardbaar bij het verrichten van bepaalde ingrepen. Voor de intensivering in de volksgezondheid moet 2 miljard gulden extra worden uitgetrokken.

7. Voor de prestaties in de zorgsector moeten (kwaliteits-)normen worden ontwikkeld die mede bepalend zijn voor de toewijzing van budgetten aan de instellingen. Bureaucratie moet hier worden vermeden en bij de vaststelling van de normen moeten reguliere commerciële en niet-commerciële aanbieders van zorg gelijkwaardig behandeld worden.

8. Er dient een verruiming plaats te vinden van de mogelijkheden tot het verrichten van medische handelingen in privé-klinieken.

9. De huisarts is in de gezondheidszorg van groot belang als zorgverlener in de eerste lijn. Zijn honorering moet worden bepaald door zowel een abonnemententarief als een verrichtingentarief voor ziekenfonds en particuliere verzekeringen. Een verrichtingentarief is hier van belang omdat hierdoor een verwijzing door de huisarts naar de duurdere specialistische zorg wordt beperkt.

10. Voor de thuiszorg moet een standaardpakket worden gedefinieerd. De samenstelling van dit pakket garandeert voldoende zorg van goede kwaliteit.

11. Op korte termijn moet de inkomenspositie van medisch specialisten, zowel in het vrije beroep als van die in dienstverband van een instelling, worden geregeld waarbij in redelijkheid de opleidingstijd, de werkweek en de inconveniënten verdisconteerd zijn.

12. Het recht op zelfbeschikking moet worden erkend. Maar ook de plicht van de overheid het leven te beschermen. Euthanasie en hulp bij zelfdoding kunnen derhalve alleen straffeloos blijven, als daarbij een arts is betrokken. Er moet sprake zijn van een weloverwogen en dringend verzoek van de betrokkene. De arts dient te voldoen aan de zorgvuldigheidseisen die in de rechtspraak en de medische beroepsgroep zijn ontwikkeld en zijn handelen toetsbaar te maken. Dit houdt in dat de bestaande praktijk in de komende kabinetsperiode wordt vastgelegd in een wettelijke uitzondering op de strafbaarheid van euthanasie en hulp bij zelfdoding.

13. Cliënten in de zorgsector hebben recht op informatie, privacy, beveiliging van medische gegevens en inzage in het medisch dossier.

14. De wettelijke mogelijkheden tot gedwongen behandeling van mensen met ernstige psychiatrische stoornissen, met name psychotische mensen zonder ziekte-inzicht, dienen te worden verruimd om het beloop van hun ziekte zo gunstig mogelijk te maken.

15. Een beter gecoördineerd beleid in de jeugdhulpverlening is gewenst. Een betere coördinatie tussen het beleid neergelegd in regiovisies en rijksbeleid is daartoe noodzakelijk.

16. Het besteden van aandacht aan jongeren in de samenleving is van groot belang. De zorg van de overheid voor de groei van de jongeren naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid, wordt onder meer ingegeven door:

- het geven van voorlichting op scholen over de gevaren van verslaving zoals drugs, alcohol, tabak en gokken en seksueel overdraagbare aandoeningen en het waar nodig bevorderen van een op vraag afgestemd aanbod aan jeugdhulpverlening.
- het leveren van onderwijs op maat aan jongeren die dat nodig hebben door leer- of gedragsproblemen en /of handicaps, waarbij afstemming dient plaats te vinden tussen hulpverlenende instanties.

Drugsproblematiek

17. De harddrugsproblematiek gaat gepaard met veel overlast en andere ernstige inbreuken op het leven van vele burgers. Verder vormt de met harddrugs samenhangende (georganiseerde) criminaliteit een bedreiging voor het goed functioneren van onze rechtsstaat. Dit maakt een kordaat en repressief beleid door de overheid noodzakelijk. Ook het volksgezondheidsbeleid moet een volwaardige duidelijke plaats krijgen binnen het totale beleid, waarbij de verschillende benaderingen van de problematiek elkaar dienen te versterken. Het harddrugsbeleid verdient in het kader van de veiligheid en de volksgezondheid een combinatiebeleid.

Een effectief repressief beleid verlangt meer juridische middelen en mogelijkheden voor het politie en justitie apparaat. Hierdoor zal het mogelijk worden de opsporing en de vervolging krachtiger dan voorheen voort te zetten. Elke vorm van overlast dient consequent en consistent bestreden te worden. Naast overlast- en criminaliteitsbestrijding zal een repressiebeleid potentiële en beginnende gebruikers moeten weren. Buitenlandse gebruikers zullen na vervolging zo snel als mogelijk naar het land van herkomst gestuurd moeten worden. Hierover zullen duidelijke afspraken gemaakt moeten worden met de desbetreffende landen.

Mocht uit wetenschappelijk onderzoek blijken, dat de gezondheid van de individuele gebruiker verbeterd kan worden door uitbreiding van de verstrekkingmogelijkheden, zonder dat daarbij negatieve externe effecten ontstaan en zonder dat deze maatregelen een aanzuigende werking hebben, dan zal dit binnen een wettelijk kader structureel moeten worden. Bij deze zorgverlening aan ernstig verslaafden zal

de hulpverlening de juridische middelen en mogelijkheden moeten krijgen, om onder medisch toezicht op individuele basis elk noodzakelijk middel of medicijn tegen redelijke vergoeding te verstrekken. Verstrekking en gebruik dienen intramuraal te geschieden en slechts open te staan voor legaal in Nederland verblijvende personen. In een hulpverleningscontract zullen afspraken opgenomen moeten worden, die de verslaafden buiten het illegale circuit houden en de reïntegratie in de samenleving bevorderen. De hulpverlening is verplicht goede ontwenningprogramma's aan te bieden aan de verslaafden. Verder is een intensieve identiteitsregistratie en -controle noodzakelijk. Op decentraal niveau is een intensieve samenwerking tussen lokale overheden, hulpverlenende instanties, justitie en politie een voorwaarde. Op rijksniveau dient het departement van VWS de centrale begeleiding en de controle op zich te nemen.

Emancipatie

18. Het emancipatiebeleid vergt nog altijd een geïntegreerde aanpak van werkgelegenheid, zorg, sociale zekerheid en fiscale wetgeving.

19. Het emancipatiebeleid dient zich te richten op een samenleving waarin keuzevrijheid bestaat om gedurende een leven verschillende rollen te vervullen. Een samenleving waarin mogelijkheden zijn de verantwoordelijkheid voor betaalde en onbetaalde arbeid te verdelen en waarin mannen en vrouwen gelijke rechten hebben, ook ten aanzien van economische zelfstandigheid.

20. Het beleid tot verruiming van de kinderopvang moet worden voortgezet. Dit geldt in het bijzonder voor de voor- en naschoolse opvang.

21. Geweld tegen vrouwen moet worden tegengegaan. Dit geldt voor geweld in de huiselijke sfeer en voor geweld dat tot uiting komt in toegenomen vrouwenhandel.

Mensen met een handicap

22. De VVD is in beginsel voor een algemeen en actief op integratie gericht beleid ten bate van mensen met een handicap. In uitzonderlijke gevallen is een categoriaal beleid gewenst.

23. Een doeltreffend beleid op het terrein van de volksgezondheid moet leiden tot een vroegtijdige onderkenning en behandeling van lichamelijke, zintuiglijke en verstandelijke handicaps.

24. Alle openbare voorzieningen zoals onderwijs, openbaar vervoer, openbare gebouwen, et cetera moeten toegankelijk zijn voor mensen met een handicap.

25. Het Persoonsgebonden Budget als keuze moet, naast zorg in natura, uitgebouwd worden.

Ouderenbeleid

26. Het ouderenbeleid moet gebaseerd zijn op keuzevrijheid, zelfstandigheid, zelfredzaamheid, medezeggenschap en participatie van ouderen in het maatschappelijk leven.
27. Door aanpassingen in de sfeer van arbeidsvoorwaarden – zoals door permanente scholing- en de fiscaliteit dient te worden gerealiseerd dat ouderen die nog lang niet aan hun pensioen toe zijn, hun positie op de arbeidsmarkt behouden en versterken.
28. De uitkeringen krachtens de AOW dienen welvaartsvast te zijn. Het AOW-pensioen is een basispensioen. Iedere burger moet in beginsel zelf zorgen voor additionele pensioenvoorzieningen. De VVD is tegen het heffen van de AOW-premie over de aanvullende pensioenen. In uitzonderlijke gevallen is extra ondersteuning van de overheid nodig voor ouderen die moeten rondkomen van alleen AOW. Dit geldt met name voor alleenstaande ouderen. Teneinde de betaalbaarheid van de AOW te waarborgen komt er een AOW-fonds tot stand conform de reeds hierover gemaakte afspraken. De storting van 1½ miljard gulden die door het huidige kabinet is voorzien, wordt in de loop van de volgende kabinetsperiode geleidelijk opgevoerd tot 4½ miljard gulden.
29. Niet-functionele leeftijdsgrenzen die ouderen discrimineren en hun deelname aan de samenleving beperken, moeten worden afgeschaft.
30. Ouderen moeten in staat worden gesteld zo lang mogelijk zelfstandig te wonen. Dit heeft consequenties voor het bouwbeleid, voor het zorgbeleid en voor het verkeers- en vervoersbeleid.
31. Gebruiksvriendelijke nieuwe informatie- en communicatietechnologie (zie hoofdstuk VII) dient te worden aangewend om het zelfstandig wonen van ouderen zolang mogelijk te verzekeren.
32. Mogelijkheden voor flexibele pensionering moeten worden bevorderd. Voorts moet de keuzevrijheid van individuele werknemers ten aanzien van de voor hen geldende pensioenovereenkomsten worden vergroot. Gepensioneerden hebben recht op een vertegenwoordiging in de besturen van de pensioenfondsen.
33. Bewoners van verpleeg- en verzorgingshuizen hebben recht op privacy en afbakening van de persoonlijke levenssfeer. Met name in het bouwprogramma voor verpleeghuizen moet het geldende beleid met het oog hierop worden voortgezet. Meer aandacht moet worden besteed aan de woonkwaliteit. In verpleeg- en verzorgingshuizen dient respect te bestaan voor individuele wensen op het gebied van levensstijl en culturele- en religieuze achtergrond.

Migrantenbeleid

34. In het migrantenbeleid wordt een vierluik gehanteerd;
- bevordering van de integratie van hier verblijvende minderheden (participatie);
 - beperking van immigratie;
 - bestrijding van discriminatie;

- stimulering van remigratie.

35. Migranten hebben binnen de Nederlandse democratie en rechtsorde recht op het beleven van hun eigen cultuur. Dit vindt echter zijn begrenzing waar sprake is van strijdigheid met de Nederlandse wetten. De Nederlandse cultuur moet het bindend element van onze samenleving zijn. Migranten moeten zich dan ook zo veel mogelijk van onze cultuur eigen maken.

36. De verplichting tot het leren van de Nederlandse taal, als onderdeel van de inburgeringscontracten, geldt niet alleen voor nieuwkomers, maar ook voor degenen die reeds langer in Nederland verblijven voor zover kennis van het Nederlands onontbeerlijk is voor het verwerven van een positie op de arbeidsmarkt.

37. Het vinden van een arbeidsplaats is van groot belang voor het integratiebeleid. Een beleid gericht op de groei van de werkgelegenheid is dus essentieel. Voorts moeten arbeidsmarkt-belemmeringen die zijn ingegeven door discriminatie worden weggenomen.

38. Beperking van immigratie is nodig omdat bij een sterke stijging van het migratieoverschot het migrantenbeleid minder effectief wordt. Uitgangspunt bij het asielbeleid blijft dat politieke vluchtelingen in aanmerking komen voor de vluchtelingenstatus. Economische vluchtelingen krijgen geen toegang tot Nederland. Illegalen die in Nederland verblijven, moeten het land verlaten. Voorkomen moet worden dat afgewezen asielzoekers in de illegaliteit verdwijnen.

39. Gezinshereniging moet alleen mogelijk zijn als degene die de partner wil laten overkomen, beschikt over een eigen inkomen dat tenminste gelijk is aan de bijstandsnorm voor gehuwden.

40. Harmonisatie van asielwetgeving en uitvoering van beleid in de EU is noodzakelijk. Erkende vluchtelingen moeten naar evenredigheid over de lidstaten van de EU worden verspreid.

41. Landen die niet willen meewerken aan de terugkeer van hun onderdanen komen niet in aanmerking voor financiële hulp uit Nederland.

42. De laatste rechterlijke beslissing in het kader van de asielprocedure moet ook de laatste feitelijke beslissing zijn. De Algemene Wet Bestuursrecht (AWB) frustreert een vlotte uitvoering van de vreemdelingenwet. Vele juridische procedures zijn hiervan het gevolg. De AWB moet niet langer van toepassing zijn op asielprocedures.

43. Bij de bestrijding van discriminatie is voor de overheid een belangrijke taak weggelegd. Discriminatie en racisme zijn belangrijke oorzaken van de achterstandspositie van vele migranten. Discriminatie en racisme moet via voorlichting en onderwijs worden bestreden.

44. In principe moeten alle asielzoekers die beschikken over de juiste documenten, worden toegelaten tot de asielprocedure.

45. Een nauwere samenwerking tussen de ministeries van Justitie (Immigratie- en Naturalisatie- dienst), Binnenlandse Zaken (vreemdelingendienst), Buitenlandse Zaken (ambassades en ontwikkelingssamenwerking), Defensie (Koninklijke Marechaussee) en de lokale overheid is noodzakelijk om een betere aansturing en beheersing van het migrantenvraagstuk te krijgen.

46. Er moet een einde komen aan de ongelijke behandeling van onderdanen van het Koninkrijk der Nederlanden waar het gaat om het vestigingsbeleid. Er moet een zelfde toelatingsregeling voor alle Nederlanders binnen het Koninkrijk komen: gelijke monniken, gelijke kappen.

Jongerenbeleid

47. Het jongerenbeleid is zoveel mogelijk gebaseerd op keuzevrijheid, zelfstandigheid, medezeggenschap en participatie. Jongeren hebben het recht op bescherming tegen seksueel misbruik en geestelijk en/of lichamelijk geweld. De overheid voorziet in een adequaat aanbod aan jeugdhulpverlening voor jongeren die in ernstige problemen verkeren. Lichte problemen worden zoveel mogelijk in de ambulante sfeer opgelost. Het (overmatig) gebruik van drugs door jongeren in de uitgaanssfeer wordt zoveel mogelijk ontmoedigd. Daarbij wordt onder meer voorlichting als instrument ingezet.

Adoptie

48. Bij adoptie is het belang van het kind voor liberalen doorslaggevend. De samenlevingsvorm waarin het kind opgroeit behoort daaraan ondergeschikt te zijn.

V. VEILIGHEID

Het verzekeren van de veiligheid van de burger behoort tot de kerntaken van de overheid. Zorg voor veiligheid door de overheid blijft een aanvulling op de eigen zorg voor veiligheid door individuen, hun organisaties en bedrijven. Ondanks de inspanningen van de afgelopen jaren is de kwaliteit van de rechtshandhaving nog onvoldoende gebleken. Het gevoel van veiligheid van de burger is hierdoor verminderd. Nodig is daarom een nog groter accent op de preventie van criminaliteit, een grotere zichtbare presentie van politie en toezichthouders (waaronder politie ter opsporing van milieudelicten) en een voortgaande reorganisatie van het openbaar ministerie.

1. In de eerste plaats moet de politiesterkte met 5000 personen executief personeel worden versterkt. Met deze uitbreiding dient de politie zodanig te worden ingezet, dat de zichtbare aanwezigheid van de politie op straat een preventieve werking heeft. Dit geldt zowel voor stedelijke als plattelandsgemeenten. Daarnaast moeten burgers, bedrijven en openbare instellingen worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid voor misdaadpreventie. Het preventief overheidstoezicht kan worden versterkt door middel van stadswachten, particuliere bewakingsdiensten en toezichthouders, onder coördinatie door de politie. Gewaakt moet worden voor kwaliteitsbederf en vermindering van integriteit. Verhoging van de politiesterkte kan worden verkregen door meer efficiency binnen de organisatie. Zo kan de politie eenvoudig administratief werk uit handen worden genomen door het inzetten van burgerpersoneel. Verder kunnen eenvoudige taken worden overgedragen aan de gemeente (stadswachten).

2. Laat de overheid na de wetten en normen te handhaven, dan grijpt normoverschrijding steeds verder om zich heen. De overheid verliest zo haar geloofwaardigheid. Gedoogbeleid moet dan ook worden beperkt tot situaties waarin de gedoogde situatie slechts van beperkte duur is. Vergroting van de pakkans bij normoverschrijding is dan ook van groot belang. Hierdoor wordt de preventie van criminaliteit versterkt en neemt het gevoel van veiligheid en zekerheid toe. In dit kader past, dat men ook minder ernstige normovertredingen niet tolereert, maar voor een effectieve criminaliteitspreventie direct aanpakt. Hierbij valt te denken aan de praktijk, die in diverse probleemgebieden in ons land recentelijk reeds door de politie wordt gevolgd, waarbij volgens de Nederlandse regels en naar de Nederlandse praktijk wordt aangesloten bij de zogenaamde "zero tolerance", zoals deze tot ontwikkeling is gekomen in de stad New York en het Verenigd Koninkrijk. Of de politiezorg voor evenementen met een hoog risicogehalte altijd gratis kan blijven, dient nadrukkelijk aan de orde te worden gesteld.

3. Daar een ingrijpende reorganisatie van de politie zou leiden tot minder aandacht voor de dagelijkse politiezorg, verdient een geleidelijke ontwikkeling van de regionale politie naar een gedeconcentreerde rijksdienst de voorkeur. De verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken voor het beheer moet worden versterkt. Dit betekent dat de minister over meer bevoegdheden moet beschikken om het beleid van de korpsbeheerders te sturen. Hij is daarvoor verantwoording schuldig aan de Staten-Generaal. Het gezag over de politie blijft wat de openbare orde betreft bij de burgemeester en wat de strafrechterlijke en bestuursrechterlijke handhaving betreft bij het openbaar ministerie. Ter zake legt de burgemeester verantwoording af aan de

VERKIEZINGSPROGRAMMA

gemeenteraad en de minister van Justitie aan de Staten-Generaal. De zeggenschap van de politieminsters wordt vergroot, onder andere inzake de verdeling van middelen tussen personeel en materieel.

4. Voor een effectieve criminaliteitsbestrijding is preventie van groot belang. Relatief "kleine" overtredingen moeten in de kiem gesmoord worden. Het lik-op-stuk-beleid is een voorbeeld van een beleid met een preventief, vormend en correctief karakter voor de plegers van dergelijke veel voorkomende criminaliteit. In dat kader moeten de mogelijkheden voor lik-op-stuk-beleid worden vergroot.

5. De politie en toezichthouders moeten in de eerste plaats preventief optreden. Hierdoor vermindert niet alleen de criminaliteit, maar ook het beslag op de capaciteit in de justitiële keten: opsporing, vervolging, berechting en executie.

6. Degenen die aangifte doen van een misdrijf moeten beter geïnformeerd en beschermd worden. Dit geldt in versterkte mate voor slachtoffers van mensenhandel, in het bijzonder vrouwen.

7. Handhaving van regels waarvan de overtreding niet een misdrijf oplevert, moet zoveel mogelijk op dezelfde wijze als in het verkeer gebruikelijk is, langs bestuursrechtelijke weg plaatsvinden.

8. Bij de lichtere vormen van enkele veel voorkomende misdrijven, moet de transactie die door het openbaar ministerie pleegt te worden opgelegd, bij niet-betaling automatisch overgaan in een te executeren boete, tenzij de betrokken verdachte intussen beroep bij de rechter heeft ingesteld. Ook moet het openbaar ministerie in die gevallen een alternatieve taakstraf kunnen overeenkomen.

9. Bij de strafoplegging dient beschikt te kunnen worden over een flexibel instrumentarium van financiële sancties, taakstraffen en partiële vrijheidsbeneming. Zo wordt de celcapaciteit niet onnodig en in elk geval zo effectief mogelijk aangewend. Serieus dient te worden overwogen meerdere personen in een cel te plaatsen. De ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel aan plegers van misdrijven wordt vaste regel.

10. Besparingen zijn mogelijk door een verdere aanscherping van het beleid gericht op de versoering van het regime in gevangenis.

11. Het openbaar ministerie heeft door een minder succesvol beleid met betrekking tot de vervolging van de georganiseerde handel in drugs aan gezag ingeboet. Alleen die opsporingsmethoden mogen worden gebruikt die bij wet zijn toegelaten. Zoals ook bij andere juridische beroepen met hoge kwaliteitseisen, zullen ook de ambtenaren van het openbaar ministerie zich verdergaand moeten specialiseren. Bij de aan de ambtenaren van het openbaar ministerie opgedragen justitiële taken dient gespecialiseerd te worden op deelterreinen, zoals milieudelicten, georganiseerde misdaad, geweldsdelicten, fraude- en belastingzaken, zedendelicten, jeugdcriminaliteit enzovoort. Bij de reorganisatie zal ook een specialisme in het leven geroepen moeten worden ten behoeve van de bestuursrechtelijke handhaving. Alleen indien de professionaliteit, de kwaliteit en de verantwoordelijkheid voor het

VERKIEZINGSPROGRAMMA

resultaat aanzienlijk worden versterkt, kan het openbaar ministerie weer overwicht krijgen op criminelen en hun professionele dienstverleners.

12. Aangezien met name de georganiseerde criminaliteit steeds vaker de grenzen overschrijdt, is voor een effectieve bestrijding daarvan nauwe samenwerking tussen de rechterlijke instanties in de lidstaten van de EU onontbeerlijk. De mogelijkheden tot rechterlijke samenwerking – die tot nu toe nog wordt belemmerd door bureaucratische en archaïsche diplomatieke gebruiken - moeten op korte termijn fors worden uitgebreid.

13. Bij de reorganisatie van de zittende magistratuur zal de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht geëerbiedigd moeten worden. Dit betekent dat in een stuurgroep die de modernisering van de werkwijzen en de vergroting van de effectiviteit van de voorhanden capaciteit moet begeleiden, de tot de rechterlijke macht behorende leden van die stuurgroep een doorslaggevende stem hebben.

14. Managementtaken die voortvloeien uit het werk van de zittende en staande magistratuur, moeten worden uitgevoerd door professionals. Voor de magistratuur ontstaat hierdoor meer ruimte voor de eigenlijke taken.

VI. HET GEBRUIK VAN ONZE RUIMTE

Ruimte is in Nederland een schaars goed. Het is daarom van belang deze ruimte zo doelmatig mogelijk te gebruiken. Onze ruimte wordt gebruikt voor economische activiteiten (industrie, dienstverlening, landbouw), ten behoeve van de natuur, om te recreëren, voor goederen- en personenverkeer en om te wonen. De verdeling van de ruimte over de verschillende functies (het ruimtegebruik) heeft belangrijke externe effecten waardoor overheidsinterventie bij het gebruik en de verdeling van de ruimte onontbeerlijk is. Ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en de bescherming van milieu en natuur zijn daarmee een publieke aangelegenheid. Het ordeningsbeleid in ruime zin is een belangrijk onderdeel van het overheidsbeleid. Onze opvattingen ten aanzien van dit beleid worden hieronder weergegeven.

De fysieke infrastructuur

1. Het is van vitaal (economisch) belang dat Nederland beschikt over een hoogwaardig netwerk van transportwegen en (lucht-)havens. Het gaat daarbij om fysiek transport via autowegen, vaarwegen, buisleidingen, luchtroutes en spoorbanen, maar ook om transport van informatie via kabels en de elektronische media (de elektronische snelweg). Vergroting van de capaciteit van dit netwerk is een voorwaarde voor economische groei en daarmee voor de groei van welvaart en welzijn. De uitbreiding van de capaciteit is voor een deel een verantwoordelijkheid van de particuliere sector, voor een ander deel ligt hier een verantwoordelijkheid bij de overheid. De capaciteit van een deel van het netwerk wordt direct bepaald door de overheid terwijl de overheid de voorwaarden moet scheppen voor de groei van de capaciteit van het andere deel van het netwerk. In de komende regeerperiode wordt hiervoor in totaliteit 5 miljard gulden extra uitgetrokken.

2. In verband met het spoedeisende karakter van de beoogde capaciteitsvergroting van de infrastructuur moeten de te volgen procedures worden bekort. Nadat een principebesluit tot capaciteitsvergroting is genomen, moeten procedures waar mogelijk parallel verlopen. Voorkomen moet worden dat steeds opnieuw over hetzelfde tracé vervolgbesluiten moeten worden genomen. Bij dit alles geldt als randvoorwaarde, dat de rechtszekerheid van individuele belanghebbenden wordt gerespecteerd.

3. De overheid moet de mogelijkheid scheppen tot capaciteitsuitbreiding van onze 'mainports' (lucht- en zeehavens). De hiervoor benodigde investeringen moeten waar mogelijk door de particuliere sector worden gefinancierd. De publieke investeringen die met de capaciteitsuitbreiding gepaard gaan, komen voor rekening van de overheid.

4. De capaciteit van het netwerk van autowegen is met name in de randstad volstrekt onvoldoende. Dit leidt tot ernstige congestieproblemen. Deze congestie moet worden teruggedrongen door enerzijds capaciteitsuitbreiding en het ontwikkelen van innovatieve alternatieven en anderzijds door een afname van de groei van de automobiliteit.

5. Als uitgangspunt geldt dat de burger zich snel en veilig moet kunnen verplaatsen. Daarbij staat de keuzevrijheid ten aanzien van het te gebruiken vervoermiddel

VERKIEZINGSPROGRAMMA

voorop. Dit neemt niet weg dat de groei van de automobilititeit moet worden beperkt door een aantal in samenhang te nemen maatregelen te weten:

- variabilisatie van autokosten;
- het stimuleren van telewerken (de afstand tussen de woonplek en de werkplek wordt daarmee gereduceerd);
- het stimuleren van bedrijfsvervoersplannen;
- het stimuleren van collectief personenvervoer;
- het aanleggen van lightrail-voorzieningen;
- de verbetering van de voorzieningen voor openbaar vervoer (onder meer door de verbetering van de efficiency, de toegankelijkheid en de service);
- de aanleg van rijbanen voor specifieke groepen en 'pay-lanes' als alternatief voor bestaande drukke routes;
- de toepassing van informatietechnologie ten behoeve van verkeersgeleiding;
- het verbeteren van de aansluiting van verschillende vervoersvormen (bevorderen van "ketenmobiliteit");
- het stimuleren van werkgevers om werknemers in staat te stellen flexibel om te kunnen gaan met werktijdsplanning;
- het door een voorwaardenscheppend beleid stimuleren van de geleiding van de groei van de behoefte aan goederenvervoer naar het spoor en de binnenvaart.

6. In geval variabilisatie van autokosten de vorm krijgt van rekeningrijden mag dit vraag-regulerend systeem niet verworden tot een verkapte lastenverzwaring. Dit is het geval indien er geen reëel alternatief is voor het gebruik van de weg waarvoor moet worden betaald.

7. Een doelmatiger gebruik van de ruimte kan worden bevorderd door het realiseren van combinaties van gebruiksfuncties (landbouw/natuur, waterwinning/natuur, natuur/recreatie, natuur/wonen). Ook combinaties van infrastructurele projecten met woningen of kantoorgebouwen verdienen hierbij de aandacht (bijvoorbeeld kantoorgebouwen gebouwd over een snelweg).

8. De kwaliteit van de omgeving (waaronder de aanwezigheid van groenvoorzieningen, natuur en recreatiemogelijkheden) bevordert het woon- en werkgenot in steden en in het buitengebied. Hiermee wordt ook het vestigingsklimaat voor het bedrijfsleven beter. Een gelijkmatiger spreiding van economische activiteiten over het gehele land ter bevordering van het leefklimaat is dan ook gewenst.

9. Via aanbesteding kan de doelmatigheid van het openbaar vervoer worden vergroot. Hierdoor kunnen besparingen worden gerealiseerd.

10. Stedelijke vernieuwing, gericht op versterking van de stedelijke structuur, het economisch draagvlak en de stedelijke omgeving, alsmede het bevorderen van de leefbaarheid in wijken, moet worden voortgezet. Het grote stedenbeleid speelt hierin een belangrijke rol.

11. De sociaal economische dynamiek van het landelijk gebied vraagt voortdurend aandacht, met name wat betreft het voorzieningenniveau en het economisch profiel.

Volkshuisvesting

12. In de stad en daarbuiten neemt de behoefte aan meer passende en kwalitatief hoogwaardige woningen snel toe. De oorzaken hiervoor zijn demografische ontwikkelingen (vergrijzing, kleinere gezinnen) en een verdere toename van de welvaart. Hierin kan het beste worden voorzien door meer marktwerking. Hoogwaardige woonwijken leveren de beste economische en sociale toekomstwaarde. Hiervoor is in het overgrote deel van ons land voldoende ruimte beschikbaar.

13. De kwaliteit van het wonen in de oude stadswijken van de grote steden moet sterk worden verbeterd. Gettovorming moet worden tegengegaan door de concentratie van burgers zonder werk, met een uitkering en zonder adequate scholing te beperken. Beperking van gettovorming is mogelijk door een volkshuisvestingsbeleid waarbij in wijken sociale woningbouw wordt gecombineerd met een aanbod van duurdere woningen in de huur- en koopsector.

14. Het behoud van het voorzieningenniveau in kleine woonkernen op het platteland maakt het noodzakelijk dat ook in deze kernen nieuwbouw van woningen in voldoende kwantiteit mogelijk blijft. De VVD zet zich daar voor in.

15. Bij de individuele huursubsidie wordt de band tussen wat de bewoner zelf betaalt en de kwaliteit van de woning versterkt.

16. Het eigen woningbezit moet worden gestimuleerd. De geldende fiscale faciliteiten moeten blijven bestaan.

17. Naast het bevorderen van het eigen woningbezit voor de lage inkomensgroepen, blijft het noodzakelijk dat er voldoende goedkope huurwoningen zijn.

18. De marktwerking op het terrein van de huren moet worden hersteld. Hierdoor wordt de doorstroming bevorderd.

19. Huurders van sociale huurwoningen moeten worden gestimuleerd hun woning te kopen. Verhuurders van sociale woningen worden gestimuleerd om hun bezit te verkopen.

20. Ouderen moeten zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Wanneer verhuizen noodzakelijk wordt, moeten er woningen beschikbaar zijn die rekening houden met de wens van ouderen om in hun eigen vertrouwde omgeving te blijven wonen. Dicht bij voorzieningen, zoals winkels en openbaar vervoer. De VVD wil dat gebouwd wordt volgens het principe van levensloopbestendig bouwen. Dit garandeert dat met de behoeften en wensen van ouderen rekening wordt gehouden.

Milieu

21. Zorg voor het milieu is in de eerste plaats een kwestie van mentaliteit. Verdere uitbreiding van de voorlichting is gewenst om het groeiend milieubesef sneller te ontwikkelen.

22. Economische groei kan zeer wel gepaard gaan met het verbeteren en bewaren van voldoende milieukwaliteit. Duurzame economische groei verschaft ons bovendien de middelen om te investeren in preventie, milieuvriendelijke productietechnieken en om milieuschade te herstellen.

23. Liberalen zijn voorstander van een marktconform milieubeleid. Dat wil zeggen dat producenten en consumenten door financiële prikkels worden aangemoedigd tot milieuvriendelijk gedrag. Als een dergelijk beleid niet effectief is en het gedrag van producenten en consumenten ernstige milieuschade veroorzaakt, moet door het stellen van wettelijke regels schade worden voorkomen. Strikte handhaving van deze regels is noodzakelijk. Daartoe is een uitbreiding van de milieupolitie onontbeerlijk.

24. Een marktconform milieubeleid moet er voor zorgen dat innovaties worden gestimuleerd die leiden tot gebruik van schonere en zuinigere technologie, en tot efficiënter gebruik van infrastructuur.

25. Een voorbeeld van een marktconform milieubeleid is de introductie van verhandelbare emissierechten. Het gebruik van dit instrument verdient nadere overweging en studie.

26. Voor een succesvol milieubeleid is het nodig om:

- periodiek de resultaten van het beleid te evalueren en zo nodig bij te stellen;
- te streven naar een grotere spreiding van verantwoordelijkheden over relevante actoren;
- te letten op de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van het beleid;
- de milieucriminaliteit krachtig aan te pakken.

27. Ontkoppeling van economische groei en de groei van het energiegebruik is noodzakelijk. Een overgang dient te worden gerealiseerd naar een energievoorziening die beter aansluit op de vereisten van een duurzame samenleving en zo een bijdrage levert aan de vermindering van het broeikaseffect. Ten behoeve van een beperking van de emissie van kooldioxide moet een toename van het gebruik van veilige kernenergie worden opengehouden. Voorwaarden voor gebruik van kernenergie zijn een veilige opslag en duurzame verwerking van kernafval. Voorts moet worden voortgegaan met onderzoek naar en ontwikkeling van duurzame energiebronnen. In verband met de eindigheid van fossiele brandstoffen: aardolie, aardgas et cetera, dient energiebesparing centraal te staan bij het milieu- en energiebeleid.

28. Een verhoging van de heffingen op energie kan worden toegepast mits:

- de internationale concurrentiepositie niet wordt aangetast;
- opbrengsten volledig worden teruggestuurd;
- en grenseffecten worden vermeden.

29. Bij de aanpak van grensoverschrijdende problemen is de inbreng van grensregio's belangrijk. Grensprovincies worden in staat gesteld met zo min mogelijk directe tussenkomst van het rijk tot grensoverschrijdende afspraken te komen op het gebied van milieu, met name het water.

30. Door middel van overheidsvoorlichting moet de bewustwording van de betekenis van milieuvriendelijk gedrag verder worden gestimuleerd. Gedragsverandering is de basis voor duurzame economische ontwikkeling.

31. Milieubeleid is kostbaar en de 'milieugulden' kan op vele manieren worden ingezet. Van elke ingezette gulden moet een zo groot mogelijk rendement ten behoeve van het milieu worden verkregen. Vaak is het rendement hoger bij een besteding van de middelen ter bestrijding van milieuvernietiging in het buitenland (Oost-Europa). Het gaat dan om grensoverschrijdende milieuvervuiling

VII. INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE

De Informatie-en Communicatietechnologie (ICT) vormt een van de uitdagingen voor de komende regeerperiode. Een goed inspelen op de mogelijkheden die ICT biedt, kan een scala aan nieuwe ontwikkelingen inleiden. Deze zullen effect hebben op ons democratisch bestel, op de effectiviteit van ons bedrijfsleven en op het functioneren van onze overheid. Deze ontwikkeling wordt positief tegemoet getreden zonder de ermee gepaard gaande risico's te onderschatten. Juist daarom dient de overheid actief betrokken te zijn bij de invoering van ICT in onze samenleving.

1. ICT zal in de komende jaren een steeds grotere invloed hebben op het functioneren van onze democratie en dus ook van de overheid. De informatievoorziening aan en het raadplegen van de burger zal met behulp van de traditionele middelen, maar ook met digitale media plaatsvinden. Hier zijn mogelijkheden om de nationale, de provinciale en de gemeentelijke democratie te verbeteren, zonder dat daarbij het principe van de representatieve democratie wordt losgelaten. Een optimale toegankelijkheid van deze nieuwe technieken moet daarbij gegarandeerd worden, bijvoorbeeld via bibliotheken, wijkcentra en scholen.

2. De beschikbaarheid van een goede ICT infrastructuur is voorwaarde voor een verdere groei van de economie. Het gaat daarbij om de beschikbaarheid van netwerken van hoge technische kwaliteit en voldoende capaciteit, en om de ontwikkeling van de juiste programmatuur en interessante toepassingen. Nieuwe werkgelegenheid zal in toenemende mate aan ICT zijn gelieerd.

3. In een geliberaliseerde markteconomie is de totstandkoming van een adequate infrastructuur primair de verantwoordelijkheid van de marktpartijen, waartoe overigens ook de overheid (als belangrijke afnemer en leverancier van diensten) behoort. De overheid dient de vereiste voorwaarden voor de gewenste ontwikkelingen te scheppen. Dit heeft gevolgen voor de verschillende aspecten van de wetgeving, zoals auteursrecht, privacy, beveiliging et cetera. Bestaande wetten zoals de wet computercriminaliteit en de wet beveiliging persoonsgegevens dienen daarbij te worden aangevuld met codificerende bepalingen op het gebied van onder andere telecommunicatie en internet. Gezien de grote belangen die aan deze technologieën moeten worden toegedicht, zijn maatregelen noodzakelijk om deze bepalingen te realiseren. Punt van aandacht hierbij is het digitale briefgeheim. De naleving in de publieke en private sector dient te worden getoetst.

4. Ten behoeve van de ontwikkeling van ICT moet meer aansluiting gezocht worden bij Europese regelingen en ontwikkelingen. Daar waar gewenst kan de overheid als grote afnemer van ICT bepaalde ontwikkelingen ondersteunen en stimuleren.

5. De ontwikkeling van het gebruik van ICT in de overheidssector ter vergroting van de kwaliteit dient zo integraal mogelijk te worden aangepakt en gebaseerd te zijn op een voor de gehele overheid geldende beleidsvisie. De VVD bepleit de totstandkoming van een ministeriële commissie, die deze beleidsvisie formuleert in samenhang met de ontwikkelingen in Europa en in het (mondiale) bedrijfsleven.

6. Het gebruik van informatietechnologie moet een onderdeel worden van alle fasen van het onderwijs. De opleiding en bijscholing van onderwijzend personeel dient

VERKIEZINGSPROGRAMMA

daarop te worden afgestemd. In samenwerking met het bedrijfsleven moet het volgen van ICT-studies op hoger en universitair niveau gestimuleerd worden. Een en ander in combinatie met hoogwaardig onderzoek op ICT-gebied is nodig opdat Nederland in deze kennisintensieve wereldmarkt kan blijven concurreren.

7. Onder meer ter vermindering van autofiles en de verkeersdruk op het milieu, moet het gebruik van bedrijfstoepassingen met betrekking tot de informatiesnelweg, zoals leren en werken op afstand, worden gestimuleerd.

VIII. ONDERWIJS EN CULTUUR

Onderwijs

Onderwijs is een van de belangrijkste instrumenten voor individuele ontplooiing en economische en sociaal-culturele vooruitgang. Het is van belang dat het onderwijs de burger een optimale toegang verschaft tot een schoolloopbaan die overeenstemt met de individuele capaciteiten. Naast het gezin draagt ook het onderwijs bij tot het aanleren van waarden en normen die van belang zijn voor het individu om te functioneren als een burger met maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef. Een belangrijke kerntaak van de overheid betreft dan ook het garanderen van het aanbod van kwalitatief hoogwaardig onderwijs. Daartoe formuleren wij de volgende beleidspunten.

1. Het onderwijs dient beter aan te sluiten op de behoeften van de arbeidsmarkt. Dit vergt een groter accent binnen het onderwijs op exacte, technische en economische vakken en talenkennis.
2. Gezien de snelheid van met name technologische ontwikkelingen raakt kennis snel verouderd. Er bestaat dus de noodzaak tot permanente educatie (levenslang leren). Dit dient via belastingwetgeving te worden bevorderd.
3. Er is in principe geen behoefte aan nieuwe structuurdiscussies in het onderwijs. Het is beter om uitgaande van de huidige structuur de inspanning te richten op kwaliteitsverbetering in het onderwijs.
4. Bij de kwaliteitsverbetering van het onderwijs moeten zowel de meer als de minder begaafde leerlingen speciale aandacht krijgen.
5. In het verleden was het beleid sterk gericht op doorstroming in het onderwijs. Kwantiteit ging vaak ten koste van kwaliteit. Het streven naar zoveel mogelijk afgestudeerden leidde tot een verlaging van de prestatie-eisen en niveaus. Die ontwikkeling moet worden omgebogen door introductie en verzwaring van selectie bij het begin en aan het einde van de studie.
6. Toepassing van informatietechnologie kan de kwaliteit van het onderwijs sterk verbeteren. Intensivering van het computergebruik op de scholen heeft gevolgen voor de inhoud van het onderwijs en voor de aan de leraren te stellen eisen. Aan de didactische en inhoudelijke consequenties van computergebruik op de scholen moet meer aandacht worden gegeven.
7. In een kennissamenleving (Nederland 'brainport') ligt het voor de hand dat de functie van leraar hoog maatschappelijk aanzien heeft. Dat is op dit moment niet het geval. Eerder is sprake van een afnemende maatschappelijke waardering. Om deze ontwikkeling om te buigen zijn er inspanningen nodig om de kwaliteit van de onderwijsgevers te verbeteren en om vervolgens de arbeidsvoorwaarden daaraan aan te passen. Meer kwaliteit kan worden aangetrokken door een perspectief op betere arbeidsvoorwaarden. Differentiatie in de salariering en de rechtspositie van leraren is geboden. Bijzondere aandacht is vereist voor leerkrachten die in moeilijke omstandigheden moeten werken (bijvoorbeeld in achterstandswijken).

8. Mede gelet op de functie van Nederland als handelsnatie en distributieland moet de kennis van en het inzicht in vreemde talen en culturen met kracht worden gestimuleerd.

9. Het streven naar een grotere bestuurlijke, inhoudelijke autonomie van scholen moet worden ondersteund. Wel dienen er dan door de overheid heldere eisen aan de deugdelijkheid te worden gesteld.

10. In het onderwijs moet sprake zijn van een toereikende leerlingzorg. Deze zorg betreft niet alleen de leermotivatie en leerprestatie, maar ook verantwoord maatschappelijk gedrag, veiligheid en gezondheid.

Primair Onderwijs

11. Het accent in het primair onderwijs moet liggen op de instrumentele vaardigheden zoals lezen, rekenen en schrijven. Dit in een goede verhouding tot de wereldoriënterende vakken, (geschiedenis, aardrijkskunde en natuuronderwijs), de muzisch-expressieve vakken en de lichamelijke opvoeding. Gewaakt moet worden voor overladenheid van het onderwijs- programma door de aandacht voor tal van maatschappelijke actualiteiten en problemen.

12. De integratie van delen van het speciaal onderwijs met het reguliere basisonderwijs vereist een voortdurende oplettendheid. De school en de leerkrachten moeten in staat worden gesteld te voldoen aan de eisen die voortvloeien uit het omgaan met de hier relevante verschillen tussen leerlingen.

13. De groepsgrootte in met name de onderbouw van het basisonderwijs moet verder worden verkleind, teneinde leerlingen meer ontwikkelingskansen te bieden.

14. In het basisonderwijs moeten duidelijke gedifferentieerde eindtermen worden geformuleerd die zijn afgestemd op de ingangsniveaus bij het voortgezet onderwijs. Er dienen afspraken gemaakt te worden tussen scholen voor primair en secundair onderwijs over de normering van de eindtermen. De onderwijsinspectie houdt hierop toezicht.

Voortgezet onderwijs

15. Bij de omvorming van de bovenbouw (havo-vwo) tot de "Tweede Fase" gaat het vooral om de verdere verbetering van de kwaliteit van het onderwijs, een goede aansluiting op het hoger onderwijs en de aanpassing van het onderwijs aan nieuwe eisen uit de samenleving. Kennis, inzicht en vaardigheden dienen via een flexibele aanpak (met docerlessen, groepswerk en zelfstandig leren) overgebracht en ontwikkeld te worden. Tijdens de omschakeling van de huidige bovenbouw naar de nieuwe Tweede Fase, moet veel zorg worden besteed aan goede begeleiding van de leerlingen.

16. Er is geen reden om het bestaansrecht van het zelfstandig gymnasium ter discussie te stellen. Hoogbegaafden dienen in het onderwijs extra aandacht te krijgen.

Vorbereidend en middelbaar beroepsonderwijs

17. In het onderwijsbeleid dient een heroriëntatie plaats te vinden op het vbo/mbo gezien het grote economische belang van met name het MKB en de behoeften van de arbeidsmarkt. Het beroepsonderwijs dient een praktische variant te krijgen binnen het bestaande vbo om zo het "drop-out" effect te verminderen. Het mbo maakt een voortdurende innovatie door. Het mbo, leerlingwezen en volwasseneneducatie worden onderling afgestemd en toegespitst op de leerling en de wensen van het bedrijfsleven. Om redenen van efficiency en helderheid voor het regionale bedrijfsleven dient de scholingsinfrastructuur van de arbeidsvoorziening geïntegreerd te worden in het reguliere onderwijs. De gedifferentieerde instroom van leerlingen heeft als doel om onderwijs op maat te verzorgen om zo het bedrijfsleven te voorzien van goed geschoolde mensen. Scholen zullen hiertoe moeten bijdragen door middel van begeleiding, nieuwe leermiddelen en de versterking van het beroepsgedeelte in het onderwijs. Met name in het technisch onderwijs en op het terrein van informatie en communicatietechnologie.

Hoger onderwijs

18. Het hbo en het wo dienen behouden te blijven als onafhankelijke vormen van hoger onderwijs met een duidelijk eigen karakter. Bij het gebruik van de noodzakelijke voorzieningen moet wel zoveel mogelijk tussen hbo en wo worden samengewerkt.

19. Terwijl op de universiteiten het onderzoek primair een grensverleggend karakter dient te hebben (fundamenteel onderzoek) heeft in het hoger beroepsonderwijs het toegepaste onderzoek een functie ten behoeve van het onderwijs

20. Gaandeweg heeft de financiering van het onderzoek op universiteiten via de zogenoemde derde geldstroom een te groot gewicht gekregen. Hierdoor is het aandeel van het toegepaste onderzoek op universiteiten buiten proporties geraakt. Meer middelen dienen ter beschikking te komen via de eerste en de tweede geldstroom.

21. Ten aanzien van de lerarenopleidingen (Pabo en NLO) zullen krachtige vernieuwings- impulsen worden gegeven, mede met het oog op de versterking van de aantrekkingskracht van het beroep, gelet op de behoefte aan voldoende leraren.

22. Een al te grote reguleringsbehoefte bij de overheid ten aanzien van het wetenschappelijk onderzoek kan het proces van kennisproductie ontoelaatbaar verstoren. Terughoudendheid is hier dus gewenst. Wetenschappelijk onderzoek voltrekt zich in een creatief proces dat niet gehinderd moet worden door het hanteren van criteria gericht op het directe maatschappelijk belang op korte termijn.

23. Gaandeweg zijn er op de universiteiten steeds meer afstudeerrichtingen ontstaan die beter passen in het hbo. In het wo dient het weer primair te gaan om analytisch denken, kennismaking met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek en om het aanleren van vaardigheden om zelfstandig onderzoek te doen. In het hbo daarentegen moet de beroepsmatige inrichting worden versterkt.

Studiefinanciering

Andere onderwijsvormen, differentiatie, internationalisering en combinaties van studeren en werken leiden tot nieuwe ontwikkelingen in het hoger onderwijs. De vele herzieningen die hebben geresulteerd in het huidige stelsel van studiefinanciering vormen een belemmering voor de flexibiliteit en vernieuwingen binnen dat hoger onderwijs. Zij komen niet tegemoet aan de grote verschillen tussen studenten en de uiteenlopende wensen van de arbeidsmarkt. In de komende kabinetsperiode moet het stelsel zodanig worden aangepast dat er sprake zal zijn van een stabiel systeem dat instellingen en studenten niet in een allesbepalend keurslijf dwingt.

24. Het stelsel van studiefinanciering moet de ontwikkelingen in het hoger onderwijs niet afremmen maar faciliteren. Handhaving van het huidige leenstelsel in verband met ouder- onafhankelijkheid en toegankelijkheid voor een ieder die daartoe de capaciteiten heeft, zijn daarbij uitgangspunten.

25. Het stelsel van studiefinanciering zal ten minste aan de volgende criteria moeten voldoen:

- handhaving van de basisbeurs;
- afschaffing van de OV-jaarkaart en toevoeging van het vrijkomende bedrag aan de basisbeurs;
- opleidingsspecifieke studiefinanciering waarbij het leeftijdscriterium vervalt;
- geen verhoging van de prestatienorm voor de propedeuse;
- handhaving van het ouderonafhankelijke huidige leenstelsel;
- meer mogelijkheden tot afspraken tussen student en instelling over de inrichting en duur van de studie;
- jaargangsgewijze invoering van nieuwe maatregelen.

Loting

Het huidige systeem van gewogen loting voldoet niet. Het houdt in onvoldoende mate rekening met de persoonlijke inzet van de student. Toekomstige studenten moeten de mogelijkheid krijgen het lot meer in eigen hand te nemen. Daarom moeten de relevante eindexamencijfers bij de toewijzing in geval van een beperkt aantal studieplaatsen een belangrijke rol spelen. Het gemiddelde eindexamencijfer dat directe toegang tot de studie garandeert moet daarbij op een bereikbare hoogte gesteld worden. Goede cijfers moeten worden gestimuleerd en beloond.

Cultuur

26. Het ontwikkelen van cultuurbesef en het bevorderen van actieve en passieve deelname aan cultuur in haar vele uitingsvormen is van het grootste belang voor de ontplooiing van het individu en voor de samenleving als geheel. Kennisnemen van ons cultureel erfgoed versterkt de sociale cohesie. De geschiedenis van Nederland is zichtbaar in gebouwen, geschriften en afbeeldingen. Deze culturele erfenis, die deel uitmaakt van onze nationale identiteit, moet worden overgedragen van generatie op generatie. Hier ligt een duidelijke taak met name voor het onderwijs, bijvoorbeeld via de vakken geschiedenis en aardrijkskunde.

27. Ons cultureel erfgoed en de verdere ontwikkeling van onze cultuur geven Nederland een eigen gezicht in Europa en de rest van de wereld. De overheid moet de voorwaarden scheppen voor behoud van het erfgoed, waartoe ook het bodemarchief behoort en moet nieuwe kwalitatief hoogstaande cultuuruitingen stimuleren. Hiervoor is een verhoging van het cultuurbudget nodig. Voor monumenten en archeologisch onderzoek is een financiële impuls nodig, die vanwege het bredere dan alleen culturele belang buiten het cultuurbudget moeten worden gehouden. De huidige rigide afschotting tussen de monumentencategorieën dient te worden heroverwogen.

28. Voor de import en export van archeologisch bodemmateriaal moet een vergunningstelsel worden ingevoerd.

29. Kwaliteit is een belangrijk criterium in het kunstbeleid. Een toetsing van kunst aan dit criterium vindt plaats door externe deskundigen en niet door de overheid. Inhoudelijke keuzes moeten worden gemaakt teneinde versnippering te voorkomen.

30. Culturaspecten verdienen een grotere aandacht van de verschillende ministeries.

31. Meer aandacht voor de ontwikkeling en het gebruik van de Nederlandse taal, cultuurdrager bij uitstek, is gewenst. De samenwerking tussen Nederland, Vlaanderen en andere gebieden waar Nederlands wordt gesproken op het gebied van taal en cultuur, moet verder worden uitgebouwd onder andere door ruimhartige uitvoering van het cultureel verdrag dat in 1995 met Vlaanderen is gesloten. Hierbij kan gedacht worden aan een gezamenlijk Nederlands-Vlaams informatiecentrum in het hart van Europa, lees Brussel.

Sport

Ruim 4,5 miljoen Nederlanders sporten in georganiseerd verband via 30.000 sportverenigingen. In de sportwereld zijn vele honderdduizenden mensen actief als vrijwilliger. Sportbeoefening is daarmee niet alleen in sportief opzicht belangrijk. Deze getallen geven aan dat sport een belangrijk deel is van het maatschappelijk leven. Grote waarde heeft de sport als samenbindende factor in de maatschappij. Sportbeoefening heeft een positieve invloed op de gezondheid. Om de sportbeoefening verder te bevorderen wordt het volgende bepleit.

32. Ter versterking van de kwaliteit van de sportbeoefening op lokaal niveau dient een extra bijdrage (55 miljoen gulden) beschikbaar te komen. Hiermee kan een belangrijke impuls worden gegeven aan een vernieuwing van de sportondersteuningsmogelijkheden door zowel gemeenten als de onderscheidende sportbonden. Dat gebeurt door beperkte professionalisering en ondersteuning van vrijwillig kader, sportverenigingen, buurtsport, sportscholen en andere sportinitiatieven. Uitgangspunt hierbij is dat een kwalitatief sterk georganiseerde sportinfrastructuur een bijdrage levert aan de maatschappelijk nuttige effecten van de sport.

VERKIEZINGSPROGRAMMA

33. Zowel de centrale overheid als de overige overheden dienen – vanuit dezelfde maatschappelijke overwegingen, ieder op het eigen niveau - een aanzienlijk grotere samenhang te brengen tussen hun sportbeleid en het beleid op overige terreinen. Ook verticaal dient het beleid beter te worden afgestemd.

34. Sport dient in het voortgezet en hoger onderwijs opgewaardeerd te worden. In het primair onderwijs moeten er weer leerkrachten voor lichamelijke opvoeding worden aangesteld.

35. De overheid dient meer aandacht te hebben voor landelijke maatregelen die de sport op lokaal niveau bevorderen.

Media

36. De overheid heeft een taak als het gaat om het garanderen van een pluriform informatieaanbod.

37. Vergaande en grensoverschrijdende concentraties in de mediawereld bedreigen de pluriformiteit van het aanbod. Een actief mededingingsbeleid is daarom nodig. Voorkomen moet worden dat het informatieaanbod op termijn wordt gedomineerd door een gering aantal mediaconcerns. Europese regelgeving is hier nodig.

38. Naast de commercieel geëxploiteerde netten moet er een publieke omroep zijn. De publieke omroep dient zorg te dragen voor een pluriform aanbod van programma's van voldoende kwaliteit. De overheidsbemoeienis met het omroepbestel dient beperkt te blijven tot het stimuleren van de totstandkoming van één krachtige publieke omroep. Het gaat niet aan een Nederlands omroepreservaat in stand te houden, dat door de nationale overheid tegen invloeden van buitenaf moet worden beschermd. De VVD is voorstander van een krachtige publieke omroep die zich dient te onthouden van concurrentie met de commerciële omroep. Het aantal kanalen en reclamezendtijd zal worden teruggebracht, hetgeen verantwoord is omdat ook het aantal regionale zenders is uitgebreid. De nationale omroepbijdrage mag niet worden verhoogd. Door de exploitatie van de beperkte reclamezendtijd te veilen worden langjarige inkomsten voor de publieke omroep gegarandeerd en de scheiding redactie/ commercie beter gewaarborgd.

IX. ONZE WERELD

In het buitenlands beleid moet de overheid niet alleen opkomen voor het nationaal belang en de politiek en een effectief beleid voor ontwikkelingssamenwerking voeren. Ons nationale belang bestaat in het verschaffen van veiligheid aan de burgers en verdediging van ons grondgebied, de bescherming van de fundamentele waarden van de samenleving en het bevorderen van de economische belangen van het land.

Vrede en internationale veiligheid

1. Bij het veiligheidsbeleid blijft de NAVO de hoeksteen van de buitenlandse politiek. In dit beleid dient de band met de Verenigde Staten stevig verankerd te blijven. Ook organisaties als de VN, de WEU en de OVSE leveren een bijdrage aan het realiseren van de doeleinden van het veiligheidsbeleid.

2. Nederland dient een verantwoorde bijdrage te leveren aan de internationale vrede en veiligheid: een slagvaardige krijgsmacht is hiervoor een voorwaarde. De internationale veiligheidssituatie geeft geen aanleiding de taakstelling van de krijgsmacht te herzien. De krijgsmacht dient over voldoende personeel en moderne middelen te beschikken. Samenwerking tussen de krijgsmachtonderdelen op operationeel gebied, zowel nationaal als internationaal, moet worden bevorderd. De bij de actualisering van de Prioriteitennota gebleken knelpunten dienen te worden opgelost.

3. Naast de bescherming van het gebied van het Koninkrijk en van dat van onze NAVO- bondgenoten heeft de krijgsmacht een taak bij de uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersingsoperaties (vredebewarende en vredeafdwingende activiteiten) in internationaal samenwerkingsverband. Deelname aan acties van internationale organisaties moet alleen plaatsvinden bij voldoende duidelijkheid over de doelstellingen, de verantwoordelijkheden en over de toereikendheid van het verstrekte mandaat en de in te zetten middelen.

4. Toetreding van nieuwe landen tot de NAVO is alleen mogelijk indien de stabiliteit van het bondgenootschap en die in Midden-en Oost Europa hierdoor niet wordt aangetast. Nederland moet een actieve rol blijven spelen bij de totstandkoming van een nieuw strategisch concept voor de NAVO en bij het Partnership for Peace Program (PPP).

Europese Integratie

5. Het Europese integratieproces levert een belangrijke bijdrage aan duurzame politieke en economische stabiliteit in Europa. Het is derhalve van het grootste belang het draagvlak, nodig voor verregaande integratie, te behouden. Voorlichting en discussie over het hoe en waarom van de integratie zijn daarbij onontbeerlijk.

6. Nederland profiteert van het binnen het kader van de EU afbreken van handelsbelemmeringen en van de gezamenlijke Europese aanpak van grensoverschrijdende problemen.

VERKIEZINGSPROGRAMMA

7. Een verdere voltooiing van de interne markt is van vitaal belang voor werkgelegenheid en welvaart. Met het oog hierop is een goede start van de EMU gewenst. Dit betekent dat slechts die landen mogen deelnemen aan de monetaire unie die voldoen aan de duurzame convergentiecriteria zoals geformuleerd in het verdrag van Maastricht. Voorts moet na de start van de EMU strikt worden vastgehouden aan het overeengekomen stabiliteitspact.
8. In de opvatting van de VVD dienen werkgelegenheidsbeleid, anders dan het beleid gericht op de voltooiing van de interne markt, en het sociaal beleid overwegend nationaal beleid te blijven. In het algemeen blijven overheidstaken onderdeel van nationaal beleid indien er geen noodzaak bestaat de taken over te hevelen naar het Europees niveau.
9. Op een aantal terreinen is het gewenst om in de EU over te gaan tot meerderheidsbesluitvorming onder de conditie dat het Europees parlement de bevoegdheid krijgt om op democratische wijze controle uit te kunnen oefenen. Het gaat daarbij met name om de besluitvorming op het terrein van Binnenlandse Zaken en Justitie. Bedoeld wordt asielbeleid, immigratiebeleid en controle aan de buitengrenzen van de EU. De samenwerking binnen de EU ter bestrijding van internationale criminaliteit moet worden versterkt.
10. Slechts landen met een stabiele democratie en een rechtsstaat en die de rechten van de mens respecteren, kunnen toetreden tot de EU. Voorts moeten zij de verplichtingen van het lidmaatschap kunnen aanvaarden. Uitbreiding van de EU vergt nog de nodige institutionele hervormingen.
11. De VVD is voorstander van de invoering van een algemene netto-begrenzer. Hiermee wordt bedoeld een systeem om het verschil tussen de afdrachten van een lidstaat aan de EU- begroting en de EU-uitgaven die direct aan die lidstaat toegerekend kunnen worden, te begrenzen. Deze begrenzer dient gerelateerd te zijn aan het inkomen per hoofd van de bevolking. Bij overschrijding van de grens in een bepaald jaar worden in het volgend jaar de afdrachten verminderd.
12. Het subsidiariteitsbeginsel (het beginsel dat het bestuur zo dicht mogelijk bij de burger moet worden uitgevoerd) moet als toetssteen dienen bij iedere voorgenomen bevoegdheids- overdracht aan de gemeenschap. De bevoegdheid komt slechts aan de Unie toe, als deze niet beter op (sub-)nationaal niveau kan worden uitgeoefend.
13. Bij het verdere verloop van de Europese integratie moet rekening worden gehouden met nationale gevoelens en belangen. Veronachtzaming hiervan door daar te europeaniseren waar de burgers dit niet wensen of waar dat niet noodzakelijk is, kan een afkeer van het integratieproces opwekken.
14. Met meer ernst en effectiviteit dan totnogtoe, moet ten strijde worden getrokken tegen het slordig en frauduleus omspringen met Europese gelden.

Ontwikkelingssamenwerking

15. Ontwikkelingslanden zijn gebaat bij een overheidsbeleid dat zich kenmerkt door een marktgerichte benadering. Ontwikkelingssamenwerking moet dan ook de

VERKIEZINGSPROGRAMMA

oriëntatie op de markt stimuleren (vrije prijsvorming, particulier initiatief, doorbreking van overheids- monopolies, etcetera).

16. Ontwikkelingssamenwerking moet gericht zijn op het scheppen van gunstige voorwaarden voor ontwikkeling. Dit zijn: een democratische rechtsorde, gedegen onderwijs, goede infrastructuur, stabiele monetaire verhoudingen, verantwoord gebruik van natuurlijke hulpbronnen, bestrijding van corruptie en bureaucrativering.

17. De VVD wenst een uitgavenniveau voor internationale samenwerking conform de internationale norm hiervoor (0,7 % van het bruto binnenlands product) te realiseren. Die norm dient zuiver gehouden te worden en niet – zoals in het verleden wel gebeurde – vervuild te worden door allerlei uitgaven aan ontwikkelingssamenwerking toe te delen die daar volgens internationale maatstaven niet toe behoren.

18. Ontwikkelingssamenwerking moet niet plaats vinden met landen waarvan regeringen de mensenrechten voortdurend en ernstig schenden en die een agressieve houding ten aanzien van buurlanden aannemen, sprake is van een voortdurende en/of flagrante schending van de mensenrechten of die een aperte agressie tentoonspreiden.

19. De mede-financieringsorganisaties (MFO's) leggen verantwoording af over de besteding van de door hen ontvangen publieke middelen. De VVD bepleit verdergaande samenwerking tussen de MFO's en verwacht dat er op termijn slechts twee zullen bestaan.

Antillen en Aruba

20. De financiële relatie van Nederland met de Nederlandse Antillen en Aruba dient ter verzelfstandiging van de economie onder de voorwaarde van een goede financiële huishouding van de Antillen en Aruba.

Mensenrechten.

21. Bemoeienissen met de interne politiek van andere landen kunnen hun oorzaak vinden in de ernstige en voortdurende schending van mensenrechten. Met het oog op een positief effect van de inmenging is voorzichtigheid geboden. Inmenging door een groep van staten verdient de voorkeur. Flagranter schending van de mensenrechten kan leiden tot opschorting of volledige stopzetting van politieke en/of economische/financiële samenwerking, bij voorkeur in Europees verband.